SORIN VIDAN

Somnul literei

Editura Eubeea
1999

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale
VIDAN, SORIN
Somnul literei / Sorin Vidan – Timişoara : Editura
Eubeea, 1999
70p. ; 20 cm. – (Orient latin)
ISBN 973-99022-4-3
859.0.4

„Scrie aşa cum eşti tu acum. Nu peste zece ani. Peste zece ani vei fi altul, mai complet, mai adânc poate – dar altul. Pe mine mă interesează omul din tine, cel de acum, şi pe acesta numai scrisul tău mi-l poate releva. Puţin îmi pasă de imperfecţiuni, de naivităţi, de contradicţii, de obscurităţi. Acesta eşti tu cel de acum; cel singur viu; şi dacă simţi imboldul scrisului (care este şi el un fel de a te trăda, de a te mărturisi), scrie şi nu te corecta peste an. Am trăit destul în mitologia corecturilor şi perfecţiunilor. A venit, cred, timpul să lăsăm toate prejudecăţile la o parte şi să privim adevărul în faţă: că toate ostenelile noastre pe acest pământ sunt pieritoare, că nu merită nici o revenire şi nici o perfecţiune după ce a trecut ceasul care le-a cerut”.

Mircea Eliade

I. SOMNUL LITEREI

Terorismul cititorului

Într-un eseu excepţional intitulat *Construirea cititorului*, Umberto Eco spune la un moment dat: atunci când scrii gândeşti, indiscutabil, la un cititor model. Aşa cum pictorul pictează gândind la spectacolul tabloului, scrii preocupat de spectacolul cuvintelor, atent la jocul şi, mai ales, la calitatea jocului. Atent la ceea ce în substanţa jocului poate genera seducţie, interes, preocupare, într-o expresie – plăcere a lecturii. Gândeşti la cel ce contemplă. Nu vrei să îl pierzi. Nu vrei să-l dezamăgeşti. Nu vrei să aţipească plictisit în fotoliu. În fond,

dacă ar trebui să priveşti cu maximă onestitate lucrurile, nu vrei să te părăsească, să te abandoneze. Nu vrei să rămâi singur. Singur, tu şi spectacolul tău. Tu şi jocul singurătății tale.

Atunci când scria *Numele trandafirului* viza, mărturiseşte, un cititor-complice. Unul care să cadă pradă textului . Cititorul victimă. Sau, mai curând, cititorul-partener. Cititorul care te urmează, complice. Cititorul cu care te poți însoți. Proiecție a propriilor obsesii şi pasiuni. Nu te adresezi tuturor, ci lui. Doar lui. Textele tale îl vizează. Îl construiesc. Cuvânt cu cuvânt. Frază cu frază.

Dar nu este o formă de teroare, la urma urmei, aceste cititor? De ce i-am acorda o atenție peste măsură? La ce bun să luăm în calcul acest cititor, cu fixațiile, țâfnele, nevrozele şi lentorile sale? Nu are dreptate Emil Cioran atunci când spune, în *Sfârtecarea*, că nu trebuie să ştii pentru cine scrii? De ce nu l-am expedia, orgolios, dispretului? Sau, dacă mai rezistă în noi rezerve de gingăşie, de ce nu l-am trata drept o pură abstracțiune?

Cititorul în carne şi oase – ce colosală ficțiune! Iată, el nu este aici, în spațiul atroce al acestei singurătății, între aceste ziduri. El nu trăieşte acest spasm, această încordare. De ce l-am lua în serios? Ce este el dacă nu o iluzie?

Simt o privire aruncată leneş dispreţuitor peste umăr. În vibrația sa are ceva infernal. Iritant, obositor, terorizant. Trebuie să țin seama de această prezență? Trebuie să o iau în calcul. Sau să-mi urmez gândurile-textul absolut liber? Consolantul gând că, până la urmă, Dumnezeu este Cititorul Suprem.

Sfârşitul bun

Fascinantă senzația că poți renunța, că există în tine suficient eroism, suficientă temeritate pentru a părăsi, din chiar clipa în liniştea căreia te destrami, teritoriile magice, tulburi, sălbatice, teritoriile pline de ferocitate ale scrisului. Senzație reconfortantă, eliberatoare, care te bine-dispune, care, în esență, te revitalizează. Atâta amar de vreme ai trăit crisparea, furia, încordarea de a stăpâni cuvintele, de a le constrânge să-ți reprezinte profunzimile, de a înfuleca abisul paginii

albe, de a da, astfel, un sens singurătății. Pui punct şi gata, închei. Sfârşeşti un experiment în care, dintotdeauna, te-ai simțit târât-asvârlit. Din care, poate, ai ieşit în câştig. Spune la un moment dat, în Fragmente despre vid , Livius Ciocârlie: dacă ceea ce fac este o inițiere, sfârşitul ei bun nu poate fi decât clipa în care voi renunța, fără sechele, la scris. Clipa în care te eliberezi şi această eliberare este depăşire de sine, triumf împotrivă-ți. Scrii pentru a înțelege şi această înțelegere trebuie să te înalțe, să te lase libertății. Unei libertăți surâzătoare, încântate de sine.

Ce ar însemna singurătatea în absența scrisului? Pustietate? Sfâşietoare pustietate? Cum să-i dai un sens, o plinătate, în absența acestei mistuiri? În absența scrisului singurătatea ar trebui să fie, în mod limpede, rugăcuine. Şi numai rugăciune. Prăbuşire, neobosită, spre Dumnezeu.

Rostogolire, somn

Scrisul: prăpastie, rostogolire, somn. Abisul hârtiei te înghite, adoarme, îmbată. Literă cu literă. Cuvânt cu cuvânt. Frază cu frază. În liniştea complice a singurătății. Cuvintele. Reflexii ale stuporii şi fricii. Ne despovărăm de stupoare şi frică preț de o clipă, cât durează respirația unei fraze, suspinul unei pagini. Cuvinte. Propoziții. Fraze. Atrocități şi țipete. Să-ți aduci neliniştile în cuvinte. Să le conferi ținută. Să le compromiți prin expresie. Aici, în câmpiile oarbe ale hârtiei. Literatură cu spatele la moarte (Eugen Ionescu). Mai bine spus: cu fața la moarte. Privin d-o în ochi cu o stăruință maniacală. Scrii pentru a mulțumi în adâncuri hiena, monstruosul, furia colosală de a pieri. De la stânga la dreapta, infernal, cuvintele. Nu te poți mântui prin scris. Scrii pentru a umple un gol cumplit, un gol pe care doar credința îl poate umple cu adevărat. Scrii tocmai pentru că nu crezi în chip adânc, pentru că sunt în tine umbre, şovăieli, vanități fără sațiu. Eşti expresia lor – te construiesc, clipă de clipă, cuvânt cu cuvânt.

A-l impresiona pe Dumnezeu

Nu am chef de scris. Ce bine surprinde acest cuvânt, chef, dispreţul şi plăcerea ce le resimţi dinaintea abisului paginii albe. Nu ai chef pentru că acum scrisul îţi pare zadarnic iar sentimentul zădărniciei inhibă, pietrifică, goleşte de orice plăcere. Momente de cumplit vid lăuntric, de infernală neutralitate. „... scriu însă din deprindere, dintr-un obicei prost, dintr-un viciu contractat în copilărie. şi am să mai scriu pentru că, neputând face politică şi nefiind filosof, trebuie să-mi petrec timpul cu ceva până la moarte, ca s-o uit şi ca să nu mă plictisesc de tot" (Eugen Ionescu) Ce ridicol acest animal al nopţii aplecat asupra paginii albe, în tăcere. Şi câtă inutilitate exaltă făptura sa. Scrii pentru că nu ştii un mod mai onorabil de a te lăsa înfulecat de timp. Un mod de a putrezi în chip decent. În fond, să scrii ce? Despre neputinţă? Despre tăcerile lui Dumnezeu? Despre atingerea de metal a neantului? Despre cumplita fragilitate a alcătuirii tale? Despre trufia morţii? Sau să scrii ceva, orice, pentru a coborî astfel într-o formă de somnolenţă, de uitare? Din clipa în care întâlneşte realitatea ireconciliabilă a neantului omul devine un strigăt şi fiecare frază o aşterne, cumva, cu gândul de a uita moartea, cu gândul de a-l impresiona pe Dumnezeu.

Fragmentul

Cine iubeşte fragmentul? Cine îl preferă construcţiei largi, respiraţiei ample? Un răspuns îl oferă Cioran în *Silogismele amărăciunii* : cel care resimte în mijlocul cuvintelor spaima de a se prăbuşi împreună cu toate cuvintele. Cel pentru care cuvântul este un univers şovăielnic, inadecvat rostirii profunzimilor, incapabil să declame deplinul fiinţei, fundamentul ei neliniştit. Dacă scriem, dacă acceptăm a ne livra cuvintelor, aventura noastră în câmpul expresiei este ezitantă şi fugară. Ştim prea bine că nu înseamnă mai nimic în ordinea mântuirii. Nu mai poţi fi preocupat de scris ca valoare în sine din clipa în care începi să-ţi pui întrebări ce vizează esenţialul. Din clipa în care eşti preocupat într-un grad ultim, carnal, de fundamente. Cuvintele, cuvintele noastre sunt cuvintele vieţuirii în spaţiul atroce al limitărilor. Cuvintele unei făpturi ce a căzut din înţelegerea întregului

şi din miracolul vecinătăţii ordonatoare a lui Dumnezeu. Cuvintele rătăcirii şi înfricoşării.

Zid

Din fericire, te poţi ascunde în somn. Te poţi adânci în apele sale enigmatice. Poţi uita. Poţi fi uitare. Somn mut. Orb. Abis. Gol. Pustiu desăvâşit care te înfulecă tandru. Atunci când te desprinzi din înlănţuirea apelor sale ai pe buze, pentru o clipă, gustul inexistenţei. Poate că astfel e moartea: stingere completă, beznă, abis, uitare, desăvârşită uitare, asemeni unui somn adânc. Neverosimilă calmitate a nopţii. Trupul se umple de pace. Mâna aşterne semne pe oglinda resignată a hârtiei şi desenul lor e, acum, un danţ blând, lipsit de stridenţe. Cobori în somn şi porţi cu tine, în adâncuri de sine, respiraţia liniştii preschimbate-n semne pe chipul împăcat al paginii. Fără să ştii, fără să vrei să ştii acest lucru, prin scris doreşti să aşezi un zid între absurditatea agresivă a lumii şi fragilitatea propriei fiinţe.

Jalnic

Clipe în care scrisul mângâie. Plinătatea lor fermecătoare, savuroasă. Dar şi clipe, nenumărate, în largul cărora priveşti cu oroare acest act slab. Clipe în care scrisul îţi pare de o imensă-irespirabilă inutilitate, de un fără-de-rost copleşitor, sufocant. Act mutilat, care te ţine-n loc şi anemiază şi te oferă pradă ridicolului. Pornire stranie şi fără orizont în narcoza căreia te prăbuşeşti incapabil să-i rezişti. ,,În tinereţe omul scrie pentru că are impresia că a găsit un nou şi deosebit de important adevăr pe care e necesar să-l anunţe cât mai curând posibil bietului om neştiutor. După aceea el devine mai experimentat şi mai modest, şi începe să se îndoiască de adevărurile sale; atunci el scrie pentru a se verifica. Mai trec câţiva ani: el ştie că a greşit de la un capăt la altul şi că nici măcar nu mai are pentru ce să se verifice. Dar de scris continuă totuşi să scrie, căci nu mai e în stare de nimic altceva” (Sestov, *Apoteoza*...). E jalnic, nu? Pur şi simplu jalnic.

Discursul primăverii

Năucitoare, irespirabilă frumuseţe a începutului de primăvară. Intraductibilă, inertizantă splendoare. Cerul purtând poveri de nouri vineţii. Frumuseţea tresaltă, miraculos şi vivificant. Ochiul meu, carnea mea trăiesc această fascinaţie, se îmbată. Doar că, adânc în mine, ceva nelămurit, obscur şi irezolvabil, visează pe mai departe albe pustiuri neînsufleţite, tăceri invulnerabile, glaciale, ierni nesfârşite, anotimpuri ale nemişcării şi severităţii. Entuziasmele primăverii mă descumpănesc şi deprimă pentru că nu răspund alcătuirii mele lăuntrice, pentru că rămân fără ecou statornic în profunzimi.

E ceva disperat şi fals în discursul primăverii. El aduce iluzia permanenţei, mirajul eternităţii. ştii bine că totul se va sfârşi, că nu va dura, că nu poate dura. Tu, care nu poţi iubi decât frumuseţile care durează, care au conţinut. Frumuseţile aureolate de statornicie. Dar, preţ de o clipă, te laşi îmbătat de frenezia lucrurilor, surâzi. Deşi ştii prea bine unde duc, până la urmă, toate acestea. ştii bine că numele ascuns al vieţii e disoluţia, că dincolo de aceste splendori se desfăşoară, triumfător, abisul. Iar acest lucru îndurerează. Faptul că totul cunoaşte un sfârşit. Că această frumuseţe va pieri, va apune, mâine, a doua zi.

Sunt fericiţi cei care nu văd abisul. Cei care ştiu să nu îl vadă, să nu-l ia în calcul. Privirea lor se va opri, prudent şi îndrăgostit, doar în narcoza suprafeţelor, nu va coborî niciodată pentru a întâlni chipul cutremurător al lucrurilor.

Şi e mai bine aşa. E mai bine să nu vezi, să nu înţelegi adâncimile şi această înţelegere să te strivească, să te scoată, brutal şi ireversibil, din umanitate. Din această umanitate caldă, liniştită, prudentă, risipindu-se extatic în contemplarea splendorilor ce pier. Umanitate din care ai decăzut, pe care ai pierdut-o şi a cărei nostalgie o porţi ca pe o rană deschisă.

Cercul singurătății

Clipele trec şi trecerea lor are consistență, carnalitate, asemeni apelor grăbite ale unui fluviu. Dacă există cu adevărat ceva cutremurător, atunci este această neobosită curgere a apelor timpului.
Aici cuvintele ar trebui să se oprească. Ce pot ele rosti de aici înainte dacă nu adânca, oribila neputință a acceptării? Ochiul e obosit, împovărat de lehamite, lipsit de autentic interes pentru lumea în care se mişcă şi care se pierde, ireversibil. Din oglinzi se revarsă un chip obosit şi muțenia sa amară. Soarele izbucneşte cu o vioiciune uimitoare, stranie. Stăruie pe cerul amiezii îmblânzind, şovăielnic, lucrurile. Soarele izbucneşte cu disperare, cu lehamite. Lumina e geamăt de plictis, exercițiu steril, sastisit de sine. Carne vlăguită, obosită de sine. Perplexitate. Furie. Nestăvilita ofensivă a descompunerii. Cumplita fragilitate a tuturor lucrurilor. Neantul şi vocile sale din ce în ce mai limpezi, mai apropiate. Dulcea povară a unui gând otrăvitor. De ce ne mințim mereu că există o lume, că ne adresăm cuiva, când nu facem altceva decât să evoluăm în pustie, în cercul singurătății, în cercul unei singurătăți fără speranță?

Descompunere şi pace

Liniştita coborâre a soarelui dincolo de culmi, metalicul sângeriu al serii, delicata descindere a întunecimii. Liniştea rece a sfârşitului de toamnă. Seninătatea cu care lumea vegetală acceptă putrescența. Lipsa de revoltă a ierbii şi frunzelor. Descompunere şi pace. Cerul: un Tu fără glas, care te priveşte. Te simți privit. Dorința de a părăsi forma, prizonieratul carnal. Dorința de a curge în adâncuri celeste. Dorința copilărească de a fi cer . O spaimă adâncă, organică. O spaimă voluptoasă vociferează interior. Spaima de a nu aparține acestei lumi. Spaimă, dar şi bizară, orgolioasă bucurie – dezumanizante deopotrivă. Ferocitatea polimorfă a lumii.

Dincolo de apele reci ale disprețului sunt pădurile unei tristeți vechi. Un gol cumplit își cântă-n tine măreția. țipăt de bețiv înjunghiat – soarele în amurg. Răsfrânt peste liniştite, ameţitor de liniştite culmi. În astfel de seri, splendoarea cerului pur şi simplu înspăimântă. Clipele înserării şi liniştea lor pietrificantă.

Astfel trebuie să fie eternitatea.

Mâna îngheață dinaintea paginii. Nu poți înainta. Zidurile nopții. Abisul ce se deschide, mut. Nici o tresărire. Cerul monstruos al nopții. Cerul acesta atroce, revoltător. Ai vrea un țipăt uriaş să-l străpungă, să-l însuflețească pentru o clipă. Hulpava stranietate a cerului nopții. Urletul ce îngheață, din decență, pe buze.

Pacea zorilor

În pacea zorilor mâna dreaptă aşează cu amărăciune fricile în corpuri calde de litere, în spații oarbe, cumplite, tânguitoare. În pacea zorilor chipul mai păstrează încă umbrele reci ale fricilor nopții, semnele treze ale întunecimii pierite. Ființa ta înalță cu ardoare imnele perplexității, cântul stuporii, lacrimi şi rugi fără măreție. În pacea zorilor ceva adânc în noi cântă pacea imperfectă a zorilor, viața şi bucuriile ei ce pier, lumina şi trufiile ei. În zori, discursul norilor pe oglinda cerului. Incoerență. Sau nu, libertate. Privirile obosesc într-un târziu şi se întorc spre terestru, spre coerența terestrului. care nu-i libertate. În zori – cerul alb, irespirabil. Senil – este cuvântul care îți vine pe buze. Pietrele de pe plajă în bătaia soarelui dimineții – text amorf. Doar atunci când plouă îşi redobândesc identitatea. Fiecare cu culoarea, sunetul şi respirația ei. Cerul, oglinda sa fascinantă, tulburătoare. Vociferația lentă a norilor. Apoi tăcere. Oglinda redevenită pură, inocentă. Intimidat de agresivitatea lumii. „Dimineața e brutală. Mă oboseşte prin prea plinul vieții ei, prin lumina prea tare, prin forța ei abia începută” (Ion Lucian Murnu, *Jurnal*).

Cuvintele nopților

Ce palid, ce divitalizat se desfăşoară, în zori, discursul nocturn. Cuvintele nopților şi silueta lor plângăcioasă. Ridicolul luminează, înfloreşte din ființa lor nestăvilit şi cotropitor. Expresia – ce nefericire. Tot ceea ce în noapte pare eroic şi tulburător, acum, în lumina palidă a zorilor, decade. Solemnitatea nopții se anemiază-n fluviul zilei. În aventura zilei eşti doar un murmur imbecil încântat şi pierdut de viața ce-o porți. Trebuie să vină noaptea pentru a ieşi din

sordid, pentru a regăsi gravitatea, chipul tragic al lucrurilor. Pentru ca gândul să deprindă măreție, forță, temeritate. Noaptea, când totul amuțește cu desăvârşire. Când existența lumii încetează a fi ceva real, amenințător, opresiv. Eşti doar tu şi gândurile tale amare şi fără orizont.

Nouri, cuvinte

Soarele izbucnind de după o perdea de nouri, pierzându-şi rotunjimile.

Ochiul lunii răstălmăceşte straniu lucrurile. Nourii deprind forme înfiorătoare. Muțenia înaltului – rece, strivitoare.

În liniştea imperfectă a nopții, abisul hârtiei albe, neantul ei ademenitor.

Mi-aş dori să plutesc peste lucruri, să nu le ating, serafic. Să rămân cu desăvârşire într-un ev al purității şi luminiscenței.

Cerul purtând spre nicăieri poveri de nouri cenuşii.

Balans

„Leagănul se balansează deasupra unui abis şi bunul simț ne spune că existența noastră este doar o crăpătură de lumină între două eternități de întuneric” (Vladimir Nabokov, *Vorbeşte, Memorie*). Astfel, robit pendulării, abisul devine vizibil, viu, hulpav. În nemişcare eşti abis. Spiritul nu-l înfruntă. Nu-i elan, frenezie, patos. Aşa cum priveşti apele unui fluviu stăpânite de razele calme, putrescente, ale amiezii de august. Când totul e lentoare, pace, fruct copt, explozie de plinătate. Inertizantă fascinație a golului. Ca şi cum nu ai fi în cauză. Întunericul original şi întunericul spre care te îndrepți, halucinat. Întunericul din care irumpi, din care eşti desprins, bruscat spre lumină-lume (ai vrea să cobori, să vizualizezi entuziasmul spermatozoidului eficient). Totul e, cumva, în afara ta, străin ție. Corpul se aşează în iarbă şi pielea primeşte strania ei

atingere şi exultă. Apoi, palmele trec uşor, planând, temătoare şi se opresc pe pulpe. Din vecinătate pădurea îşi trimite freamătul acaparator, savuros şi bizar. Este o clipă fastuoasă. A bucuriei şi temerii. A încântării şi înfiorării. Porţi memoria ei cu o voluptate fără margini. Vezi carnea de roză. Frăgezimile ei te îmbată. Delicate încheieturi. Apoi chipul şi luminozitatea sa cutezătoare şi pură. Dacă ridici fruntea se vor revărsa apele cerului. Memoria paradisului. Memoria unei vârste a deplinei inocenţe. Aici să fie un refugiu. Să te opui, astfel, dezolării. Să te abandonezi splendorii îndepărtate pe care acum o recuperezi din neant, imperfect. Dinaintea acestei clipe e nimicul. Golul. Inexistenţa. Nu erai. Aşa cum îţi este imposibil să consideri moartea o realitate, tot astfel îţi este cu neputinţă să accepţi inexistenţa de dinaintea naşterii. Totul îşi vorbeşte, acum, despre veşnicie, amăgitor, insistent. Ceea ce vezi este viaţă, progresie, freamăt. Respiri în termenii eternităţii.

Privilegiu

Imperiul fragil al intermitenţei: ochiul survolează leneş lucrurile, fără a cuprinde, atent şi îndrăgostit, decât pasajele fremătătoare şi pline de strălucire, pierdute-n materia taciturnă a Discursului. Te opreşti asupra unui chip atins de lumina oboselii. Asupra unei culori în care vieţuieşte ceva nelămurit şi tragic. Asupra unui sunet venind din alte lumi. Asupra unui cuvânt ce poartă cu sine paloarea unui înfrigurat gând, vibraţia misterioasă a unei trăiri cu care eşti seamăn, în care, iată, eşti oglindit. Întregul îţi scapă. Nu te regăseşti în respiraţia-i molcomă. Cuprinderea lui – realizez cu o limpezime până acum inaccesibilă – este privilegiul exclusiv al lui Dumnezeu.

Somnul literei

Voci, culori, sunete, ferestre spre lumina vie a întregului pierdut.

Zodia lenevoasă a fragmentarităţii.

Gândul că tot ceea ce simți, odată pătrunzând pe tărâmul expresiei, se mortifică. Limbajul – pur şi simplu „fascist" (Roland Barthes). Spațiu concentraționar, opresiv. Din care nu poți evada decât prin nebunie.

Sunt în noi adâncimi de negrăit, privelişti refuzate pentru totdeauna, în splendoarea lor fremătătoare, expresiei. Dar şi largi pustietăți, ere ale plictisului, insondabile abisuri, ape moarte şi sterpe oglinzi. Dimineți orgolioase ale putrefacției. Păduri sonore unduind enigmatic sub un cer fără seamăn. Vegetația sufocantă a urâciunii. Demențial rânjet al întunericului. Pas de înger şi hohot demonic.

În vis, Textul atinge perfecțiuni amuțitoare. Litera vibrează majestuos. Eşti glas al Intregului şi chip al splendorii sale. şi libertate, fără seamăn.

Mâna întârzie pe trupu-i încă neîmplinit cu o tandrețe crispată, pasional şi disprețuitor.

În vis, respiri aerul unei libertăți stranii. Lucrurile se adună, se leagă misterios. Asculți muzica lor, citeşti, în adânc, un Text miraculos.

În vis, femeile pierdute. Rămân doar fragmente: parfumuri, gesturi, priviri, cuvinte, surâsuri. Ceea ce inima ta a reținut ca fiind eternitate. Acum, în taina judecăților sale, construieşte un întreg, un discurs, un Text ideal.

Spațiul pur, ademenitor şi inhibant deopotrivă al paginii care aşteaptă. Neant în stare de pândă calmă, lipsită de orice crispare. Semnele se năpustesc, robite unui entuziasm straniu, şi-l desființează, aparent. Dar el este acolo, sub țesătura orgolioasă a semnelor, sub furia lor ofensivă, ocultat de iluzoria lor biruință – prezență suverană, amenințătoare, obsesivă.

Spațiul (de) acum impur al paginii. Semne pe chipul ei, de la stânga la dreapta, imperturbabil. Trupuri de litere. țipete, subțiri, diforme. Paseri de o dulce stranietate, încremenite, ce destramă inocența inițială a cerului. Somnul atroce al literei.

Solitara inocență a literei. „Păcatele”, spune Roland Barthes, încep din clipa în care se grupează pentru a construi cuvinte, propoziții, fraze. Litera şi somnul ei paradisiac.

Erté „concediază” cuvântul făcând din literă discurs, ideogramă. Grație şi incoruptibilitate. „Obiecte fericite” necompromise încă de nici o asociere.

Ce înțeleg prin expresia, prețioasă şi imprecisă, instinctele mele nu sunt, atunci când scriu, niciodată pe deplin mulțumite, ci doar în chip insubstanțial consolate? Că scrisul nu mă satisface în mod plenar, că nu este o ieşire, o depăşire a angoasei, ci alunecare, rostogolire în cerc, iluzie a mişcării, miraj al evoluției. În mine însumi rezistă ceva mustind de o insatisfacție profundă, colosală, terorizantă. Insatisfacție explozivă, față de care scrisul nu reprezintă decât un paleativ ineficace. Deliciozitățile expresiei îmi sunt străine. Nu trăiesc extaziat scrisul. Gombrowicz spune la un moment dat: „scriu în silă”. Amărăciunea esențială căreia scrisul nu-i oferă adecvata rezolvare este aceea de a nu-l fi întâlnit pe Dumnezeu.

Kafka vede printre ruine. Realizează că de distruge sistematic, fără recurs, mânat de un instinct stăpânitor şi inefabil: „N-am vrut să las să ajungă la mine decât absurdul vieții” . Viața îi este străină. Intermitent o degustă: „Copilărie veşnică. Iarăşi chemarea vieții. Poți foarte bine să-şi închipui că o splendoare vie, ca asta, stă locului şi ne aşteaptă pe fiecare din noi în toată strălucirea ei, doar că ascunsă vederii, undeva. în adâncuri, invizibilă, foarte departe. Stă acolo, deloc ostilă, nici refuzându-se privirilor, nici surdă. Dacă o chemi cu formula potrivită, cu numele care i se cuvine. Asta e esența magiei, care nu creează, ci conjugă” (*Jurnal*, 10 octombrie 1921). Dacă apelezi la formula adecvată, magică, conjurând splendoarea ascunsă. Dacă afli potrivita expresie, limba fericită a dialogului cu Frumusețea, atunci ferestrele se deschid, lumina pătrunde, vie, freamătul splendorii irumpe în de-negrăita-i alcătuire.

Tânărul Eugen Ionescu: frământat de nevoia ca toate tristețile, nemulțumirile şi plânsetele sale să fie semnificative. De aceea scrie,

mărturiseşte, tocmai în speranța că ele sunt semnificative. Nu le poate îndura povara, „existența pură”. Trebuie să le scrie, rostească, aureoleze. Să le lase în urmă, Poate că ceilalți vor citi. Poate vor fi interesați şi se vor regăsi. E ceva absolut înduioşător aici, în speranța că oamenii, ceilalți vor fi interesați, că se vor regăsi. E vorba aceea teribilă a lui Cioran, din Sfârtecare : „Nu trebuie să ştii pentru cine scrii” .

Despre demon

Atunci când un demon foarte puternic vine să se pună în slujba sa, Sfântul Anton îl scuipă cu putere în față. Iar demonul se retrage perplex. La aşa ceva nici că se aştepta. Să ridici flegma la rang de metodă. Mesajul ei e mai energic, desigur, decât o serie întreagă de rugăciuni.

Nu există operă fără complicitatea demonului – o spune Andre Gide citat de Denis de Rougemont în Partea diavolului. Asta trebuie să ne dea de gândit. Opusul planează, fatal, asupra gesturilor ce ne îmbată singurătatea de măreție şi stranietate. A scrie – aici demonul tresare interesat din penumbră, vine aproape, şuşoteşte inspirator, priveşte peste umăr, cu voluptate, textul singurătății. şi tu ai gura uscată şi rugăciunile tale sunt biete oftaturi.

„Singurul mijloc de a ne feri de demon este să nu încercăm să fim îngeri” (Mircea Eliade, *Solilocvii*). Cu cât îi semeni, cu atât interesul şi vigilența lui scad. Ceea ce-l provoacă sunt tocmai strădaniile noastre de a-l contrazice. şi apoi, de unde să ai înțelegerea rolului său? Cum să ai proprietatea înțelesurilor prezenței sale aici şi acum, în ceasul plin al singurătății? El poate fi, foarte bine, un „mister al binelui” (Denis de Rougemont).

Indiscutabil, scrisul este un act intens orgolios. De aceea demonul se simte atât de bine în preajma celui hăcuit de cuvinte, aici, într-un neştiut ungher, extaziat, sarcastic şi, mai ales, încurajator, cooperant. El vrea să te vadă la lucru, aplecat asupra cuvintelor, surd la existența lumii, prăbuşindu-te fără răgaz în jocul imitării lui Dumnezeu. El este partenerul tău de angoasă, complice întru dispreț, complice dezlănțuitelor tale vanități. Cum să-l alungi? Ce ar fi singurătatea fără de prezența-i dinamizatoare?

Demonul spune: devenim, clipă de clipă, un ţipăt de oroare şi frică. Un ţipăt furios. Ne simţim umiliţi de indiferenţa Cerului şi aici trebuie să vedem un afront personal.

Infernalul celălalt

Celălalt. Realitatea sa adâncită-n mister, fierbinte, opresivă, teroristă. Realitatea sa infernală. Partener de descompunere. Imagine atroce. Imagine a propriei derute şi spaime, devoratorii, fără ieşire. Te înfioară prezenţa-i cu atât mai mult cu cât descoperi în alcătuirea-i amare similitudini: aceleaşi priviri îngenuncheate, acelaşi chip pe care se desfrânează panica, mizeria unei nelinişti fără leac. Îndemnul evanghelic, „iubeşte-ţi aproapele", se denunţă în tragica sa infuncţionalitate: să iubeşti ce ? Existenţa celuilalt – cotropitoare, irespirabilă – intensifică în mine nostalgia paradisului ratat, dorinţa de a regăsi grădina singurătăţii de început. Celălalt se apropie şi ceva obscur în făptura sa îţi vorbeşte despre ascundere şi temere. În oglinda lor te reverşi şi regăseşti. Cuvintele se aşează între noi, cu entuziasm, pentru a spune ceva, pentru a tace, pentru a tăinui ceva. Cuvintele nasc ziduri. Cuvintele se mişcă între noi cu viclenie demonică. În trupurile lor calde, mlăştinoase, se ascund temerile şi tăcerile noastre. Vieţuim şi unul şi altul sub tirania Convenţiei. Doamna Convenţie, spun, excedaţi, suprarealiştii. În jocul relaţiei sunt aparenţele, reprezentările, suprafeţele. Ceea ce nu suntem cu adevărat. Joc al exteriorităţii şi prudenţei. Lumea relaţiei este ascundere. Joc, în esenţă, protectiv. Cât de explicită este relaţia cu celălalt? Limbajul dezvăluie? Ce iluzie! Stranietăţii sale îi cădem pradă, victime. Limbajul este ascundere, îndepărtare, tăcere. Casă a fiinţei. Fortăreaţă. Spaţiu defensiv. Poţi foarte bine să nu ieşi cu adevărat niciodată, ci doar să simulezi ieşirea, deschiderea, apropierea de celălalt. Chiar şi sincerităţile noastre sunt, cumva, jucate, teatrale, imperfecte.

Nu există, faţă în faţă cu celălalt, libertate absolută. Nu poţi spune totul, oricum, până la capăt. Din orgoliu, din timiditate, din teamă. Nu poţi practica deschiderea plenară, sinceritatea deplină. Singura instanţă care îngăduie dezvăluirea absolută de sine, dinaintea căreia poţi abandona orice rezervă şi calcul, rămâne Dumnezeu. Doar lui i te poţi adresa lipsit de cenzură şi lipsit de preocupare pentru

ţinuta reprezentării. Realitatea celuilalt constrânge şi mutilează. Realitatea lui Dumnezeu te oferă absolutei libertăţi, o libertate în care te pierzi, care te desfiinţează. În spaţiul imploraţiei – căci nu este orice apel al transcendenţei o imploraţie? – nu mai există eu , nu mai există suprafeţe, prefacere. Ci doar un murmur înfricoşat şi plin de speranţe ce-ţi reprezintă, dincolo de suprafeţe, profunzimile.

Nu trăiesc un dispreţ continuu şi ireconciliabil faţă de celălalt. Un dispreţ neobosit, tiranic, profund. Dar e de ajuns să întâlnesc o singură făptură şi simt cum înfloreşte în mine oroarea. Scriu tocmai pentru a da un curs rezonabil ororii, stării de revoltă şi spaimă. Celălalt – formă indiferentă, străină. Lumea rămâne străină, inaccesibilă şi inacceptabilă. Ea nu există, ca întreg dominat de un sens, decât în minţile noastre tulburate de frica de a accepta nonsensul, absenţa divină. Privirea ce o fixează este ostilă şi panicată. E în mine un categoric refuz al alterităţii. Un refuz ce a crescut odată cu mine şi-n cuvintele căruia mă destram fără întoarcere. Un refuz ce desfiinţează lumea şi nu pune-n loc nimic. Ce pune-n loc tocmai nimicul. Privirea coboară asupra lucrurilor, le învăluie leneş-dispreţuitor. Privire ce poartă cu sine otrăvuri stranii şi vechi, imemoriabile. Nu port decât memoria clipelor în care gândul desfigurează, ucide. Clipe în care sunt înălţat demonic asupra lumilor şi ceva adânc în mine imaginează apocalipse, orizonturi însângerate, neobosite agonii. Vorbind despre greaţa sa faţă de viaţă, greaţă fizică şi sufletească, Berdiaev recunoaşte (*Autobiografie*) că sentimentul i s-a părut totdeauna ,,chinuitor şi urât". Este chinuitor să accepţi că în tine vorbeşte oroarea. Să accepţi că ,,în lume, îndeosebi în lumea oamenilor, există mai multă urâţenie decât frumuseţe". Că nu poţi iubi decât fragmentar, intermitent. Creştinismul cere tocmai acest eroism al iubirii fără ezitare, fără răgaz. Cere tocmai împotriva datelor firii, o depăşire a firii. Cere să îl iubeşti pe celălalt, când celălalt declanşează în tine oroarea. Se nasc în mine goluri şi orori. Privirea mea, gesturile mele, cuvintele mele stau sub imperiul lor. Trăiesc o continuă inacceptare a lumii. Îmi propun mereu o împăcare cu lumea dar ceva mereu mă scandalizează, mereu declanşează în mine refuzul. Un sentiment presant al inadecvării-diferenţierii. Lumea nu este resimţită ca naturală, ca ,,lumea mea". Iar eu (eu! eu! eu!) nu sunt asemeni celorlalţi. Între noi, între lumile noastre – o distanţă cumplită. Cu acest sentiment mă nasc şi-n opresia

lui evoluez. De ce m-aş minţi că e altfel, că în jocul relaţiei este iubire, constantă, puternică? Sentimentul inadaptabilităţii, al lipsei aptitudinilor pentru integrarea în lume, pentru acceptarea celuilalt. Sentiment definit de Berdiaev ca „înstrăinare, inaderenţă, neînrădăcinare, inacceptare a datului lumii". Şi respingere, dureroasă, a vieţii terne. Omul vieţuieşte, fiinţă confuză, la graniţa a două lumi: lumea aceasta, suportată ca „inautentică", şi lumea reală, autentică, căreia îi aparţin profunzimile eului.

Atunci când îl ating şi privesc pe celălalt vorbeşte în mine oroarea şi teama. Îl simt ca prezenţă agresivă, ameninţătoare. El este străinul, necunoscutul. şi în acest necunoscut simt o primejdie. Lumile noastre se întâlnesc şi primul lor cuvânt interior este spaima. Apoi, cuvintele vin să verifice, să certifice sau să neutralizeze această spaimă ce este una a naturii. Te poţi îndepărta, respins sau respingând. Sau poţi rămâne alături, într-un nimb al întovărăşirii, realizând în celălalt nu un univers ostil, ci unul pereche, asemenea.

Atunci când îl gândesc pe celălalt, adânc şi calm: ştiu, ceva ce ne apropie fundamental. Ceva profund, originar. şi tot ceea ce ne diferenţiază decade în faţa acestui dat de profunzime. Suntem, şi unul şi altul, fragmente ale discursului copleşitor al lumii. Fragmente absorbite în lume, prizoniere timidităţii şi spaimei de a fi în lume. Prizoniere timidităţii şi spaimei de a fi pur şi simplu.

Abisul afectiv

Într-o existenţă care-mi pare din ce în ce mai îndepărtată, timp al haosului dominator, al indeciziei şi nepriceperii de sine, întâlnesc câteva chipuri de o frumuseţe calmă, a căror luminozitate m-a fascinat îndelung. Numele ascuns al acestei stări de fascinaţie este desigur dragostea. Dar nu eram pregătit pentru experienţa ei deplină, înaltă şi profundă în egală măsură. Le crezi uitate, pierdute şi, dintr-o dat', în apele visului ele transpar, contopite miraculos. şi, mai ales, revine tremendumul şi fascinantul acelei trăiri, puternice, irepresibile, ca şi cum, în spaţiul visului porţi neştiute se deschid, porţi incontrolabile, lucrând după legi ce nu stau în puterea minţii. Abia atunci îţi realizezi abisalitatea afectivă, abisalitatea memoriei afective. Infinitul interior, cu apele sale adânci şi vii, fremătătoare şi tăinuite, ce

nu aşteaptă decât clipa prielnică revenirii la suprafaţă. şi tot prezentul tău e invadat, luminat, tulburat, carnal, organic, de vociferaţia şi vitalitatea sa, a acestui infinit pierdut. Iar clipa aceasta ce-l repune-n vivacitate are chipul unei frumuseţi calme, poartă un nume. Dacă în planul diurnităţii trăieşti o voioasă reprimare a lăuntricului din atâtea obositoare raţiuni de viaţă, în planul adâncului mai adânc decât noi înşine acest nume este unul de trecere, cod, parolă, formulă magică, punte ce leagă şi culoar de trecere a tumultului ascuns spre suprafeţe, spre viaţa conştiinţei. şi ea, conştiinţa, este preţ de clipe, invadată, cotropită, fermecător. Visul e libertate, ceea ce viaţa noastră diurnică nu (mai) este, nu poate fi, din raţiuni de viaţă. Ele ne ordonează lumea dar ne-o şi mutilează, împuţinează, ne-o scoate din sfera libertăţii şi, astfel, din cea a deplinei frumuseţi. Nu ne vorbim, plenar, şi-n golul acesta apele visului vorbesc, spun ceea ce raţiunile noastre de viaţă nu spun, nu pot spune, deplin.

Te însoţesc aceste chipuri devenite unul singur, chipuri ale frumuseţii calme. şi însoţirea aceasta este atât de minunată. Nu ştiai, dar acum ştii că nimic nu-i pierdut cu desăvârşire, că sufletul tău înregistrează şi eternizează tot ceea ce-l construieşte şi îmbată. Iar într-un târziu el atinge esenţele, contopeşte, extrage sume, înţelesuri, imagini-sfere, depline, cu substanţă şi sunet, cu muzicalitate, cu existenţă proprie. şi aceste sume alchimice sunt o izbândă a ta cu tine însuţi în faţa lucrurilor exterioare, haotice, fără sens. Abia târziu acest haos în mijlocul căruia respiri şi care te determină sălbatic îşi va afla, şi el, treptat, esenţializarea.

În vis, cum poţi iubi fără altă intenţionalitate decât însăşi iubirea, pur, deplin? În vis, un timp al unei inocenţe fără limite. Uşi se deschid şi cineva, în pragul lor, te conduce cu bunăvoinţă şi vigilenţă, cald, delicat şi ferm deopotrivă. El îţi îngăduie să păşeşti dincolo de ele. Aşa trebuia să fie. Un deschizător de uşi. şi un însoţitor care e chiar chipul esenţializat al dragostei. Treceţi dincolo, dar nu păstrezi, acum, decât memoria actului fascinant al păşirii dincolo. Mâine poate vei trăi acest dincolo. Sunt trepte şi efectul lor nu e decât dragoste, aşteptare plină de sens, bucurie a efortului şi aşteptării. Cum poţi iubi când totul îţi vorbeşte despre degradare şi uitare? Doar apele adâncului vorbesc despre permanenţă şi neuitare.

Căci nimic, absolut nimic nu-i aici uitare. Totul te urmează şi te preface. Iar dacă se pierde ceva, atunci se pierde în sensul inesenţialului. Persistă doar imaginea-sferă, produsul alchimic. Pierdere doar în sensul cantitativ, nu în cel al esenţei. Nu ai, în planul diurnităţii temeritatea din cel al visului. De aceea privirile noastre nu se întâlnesc. Tăcem ceva, şi această tăcere pune distanţe, ziduri, înstrăinează. De ce nu poţi trăi dragostea eroic decât în planul visului, nu şi în cel al diurnităţii? Dacă tremendumul şi fascinansul său sunt realităţi atât de vii în tine... Ce bucurie, ce colosală, beantificantă bucurie să ştii că nu a pierdut nimic din ceea ce ai fost dragoste. Să ştii că totul acelor pierdute clipe nu-i pierdut cu adevărat ci, undeva, ele au viaţa lor înaltă şi tumultoasă.

Trebuia să-ţi spun aceste lucruri pentru că ele au vocea lor imperioasă în adâncuri. Pentru că se cer rostite. Pentru că simţi în ele o gravă înfometare de expresie, de obiectivare. ţine, cumva, de o logică intimă. Ea te conduce iar tu nu eşti decât reflexia ei carnală. Poţi privi şi aşa lucrurile. Trebuia să-ţi spun pentru că totul e prins în materia unei colosale inocenţe şi lipse de intenţionalitate, de altă intenţionalitate decât însăşi dragostea. Şi această stare fascinantă de inocenţă nu vreau să o pierd. ştiu că ea se va degrada, va pierde, peste un ceas, mâine. Dar acum trăiesc în spaţiul ei şi numai aici. Nu sunt în lume, dincolo de tărâmul ei vivificant. Şi această inocenţă mă apără, protejează, salvează din orice ridicol. Căci îţi vorbesc doar ţie – care eşti chip, acum, al frumuseţilor calme, însoţitor magic prin câmpiile pure ale visului. Îmi spun că dragostea nu are cum fi ridicolă, că ea te salvează, că este valoare în sine, univers supraauman care te ridică din ridicol, din purul omenesc degradat, confuz şi mohorât. Suntem ceea ce iubim. Suntem, cu adevărat, dacă iubim. E un gând straniu, acum, uitat. Dar revenirea lui, cu această vivacitate fenomenală, mă face ca viaţa să-mi fie mai puţin absurdă, mai puţin lipsită de frumuseţe şi sens. E un gând în undele calme ale căruia mă odihnesc şi mă înalţ, iar tu trebuie să înţelegi asta, să ştii.

Despre Prezență

Simone Weil: „Cel care nu l-a avut pe Dumnezeu în sine însuşi nu poate resimți absența lui”.

Frica de Dumnezeu. Frica de eternitatea infernului. E atât calcul aici, dezgustător.

Dacă ar fi să alegi, asemeni lui Dostoievski, între adevăr şi Dumnezeu?

Orice faci te poticneşti în Dumnezeu. Totul în mine îl ia ca țintă, ca orizont esențial de atins?

Mă epuizez, noapte de noapte, în strădania de a-L visa, de a-L întâlni măcar în spațiul nebunesc al visului.

Oră amară a singurătății. Dacă Dumnezeu nu există? Ce farsă colosală să te trezeşti, într-o zi, în neant. Să fie numai Neant.

Gemetele mele nu au reuşit să clintească nici măcar aerul din jurul Lui.

Să mă rog, fără răgaz. Să devin rugăciune.

Experiența mistică nu se poate transfera în cuvinte. Este experiența trăirii spre şi într-un Dincolo. „Dar ce este acest dincolo ? (Mircea Eliade, 30 octombrie 1927). Ne interesează identitatea, numele său? Sar doar jocul mistuitor al căutării, doar goana?

Relația cu un Dincolo ce nu poate fi invocat decât prin rugăciune. „Te poți ruga în cele mai stranii cuvinte. Expresia ultimă a rugăciunii e chiar bâlbâiala” (Cristian Bădiliță, *Sacru şi melancolie*).

Eu, eu, eu! Îl pun mereu în ecuație pe acest sufocant eu. Şi el, în relația cu Dumnezeu, n-ar trebui să fie.

Dumnezeu – cel care ne îmbată singurătățile şi ne mângâie în neliniştita noastră zbatere spre înțelesuri. Dar poate că nu există înțelesuri, ci doar această zbatere şi cuvintele zbaterii. şi surâsul tandru-mângâietor al unei transcendențe mute, care nici ea nu ştie.

E limpede că suntem, cu toții, victimele unui colosal act de idioțenie: Păcatul. Adam, în mințile noastre, ar trebui să fie sinonim cu obiectul celui mai profund dispreț.

Trebuie să ne golim, spune Meister Eckhart. Să ne purtăm sufletul gol, văduvit de orice creatură, „în sus, spre Dumnezeu". Pentru a ne regăsi în întreaga bucurie şi mângâiere dumnezeiască". Aceasta e sensul pe care îl dă expresiei vetero-testamentare „fericiți cei săraci în duh". Pentru că ei pot primi, se pot umple de Prezență asemeni unui vas. A te goli în sensul purificării, în sensul pregătirii pentru a primi Prezența. Mă gândesc că scrisul îndeplineşte tocmai acest rol al dezgolirii pregătitoare. Că el este, în profunzimile sale, rugăciune şi chemare.

În viziunea lui Martin Buber, două feluri de sin gu ră ta te, după obiectul pe care şi-l propun (wo zu sich wendet): singurătatea ca „loc unde se împlineşte purificarea necesară chiar şi celui ce trăieşte în relație, înainte de a pătrunde în Sfânta Sfintelor, dar necesară de asemenea în mijlocul încercărilor sale, între inevitabilul refuz şi elanul în sus spre împlinire". Dar şi singurătatea ca „forțăreață a singularității", ca loc în care „omul se retrage pentru a se întreține cu el însuşi, nu pentru a se pune la încercare şi pentru a se stăpâni, ci pentru a se bucura acolo, la modul egoist, de figurile sufletului său". şi care este o „dezertare a spiritului față de viața spirituală" ce poate conduce la stadiul la care „sinele înşelat" îşi imaginează că-l are pe Dumnezeu în el însuşi, şi că stă de vorbă cu el. Dar dacă e adevărat, spune Martin Buber, că Dumnezeu ne învăluie şi locuieşte, nu-i mai puțin adevărat „că noi nu-l posedăm niciodată în noi". Îi putem vorbi doar atunci „când nimic altceva nu mai vorbeşte în noi" (*Eu şi Tu*, 111, frag.XV). Singurătatea care şi-l propune pe Dumnezeu ca sens al tuturor trăirilor din ordinea adâncă a ființei. Ca provocare supremă. E

vorba aceea a lui Berdiaev, tulburătoare, obsedantă: „pentru om, problema problemelor este Dumnezeu”.

Bizarul pasaj din Pildele lui Solomon în care strigătul tare al adevăratei înțelepciuni se rostuiește: „Domnul m-a zidit la începutul lucrărilor Lui, înainte de lucrările Lui cele mai de demult. Eu am fost din veac întemeiată de la început, înainte de a se fi făcut pământul. Nu era adâncul atunci când am fost născută, nici chiar izvoare încărcate cu apă. Înainte de a fi fost întemeiați munții şi înaintea văilor eu am luat ființă. Când încă nu era făcut pământul, nici câmpiile, nici cel dintâi fir de praf din lume. Când El a întemeiat cerurile eu eram acolo...” (*Pilde*, 8.22-28). Deci, înțelepciunea era acolo, în zorii Facerii. Nu ca un Dumnezeu al Dumnezeului, ci precum „un copil mic alături de El”, veselindu-se şi desfătându-se fără încetare în fața Lui, dinaintea lucrărilor Lui. Asistându-L.

Homo religiosus. Un apel al transcendentului stăruie în scrisul lui Eugen Ionescu. Ca şi Soloviov, Ionescu râde de aparențele acestei lumi. Căutare, intermitentă, şi aşteptare. O aşteptare angoasată, asediată de nelinişte. „Întrebarea întrebării se iveşte şi ea ca o sfâşiere punctuală: cred sau nu cred?” (Virgil Ierunca) Ionescu îşi declară sfâşietoarea nesiguranță: ce înseamnă, totuşi, e a crede în Dumnezeu? Dumnezeu care îi este inaccesibil. Preferă să se adreseze lui Iisus: „Iisus ar putea să-mi fie accesibil”. Pentru că Iisus este şi om, ştie ce înseamnă a fi om prins în țesătura lumii. Întrebări inițiale („Dacă Dumnezeu există de ce să faci literatura, iar dacă Dumnezeu nu există de ce să faci literatură?, Nu) îi răspunde scriind. Scrisul său, spune Virgil Ierunca, ni se impune şi mai mult ca o justificare de existență”. Operă de de-creație (Simone Weill). De scoatere la suprafață a întunecimilor. De ordonare în haosul intim.

II. TEME

Terorizanta proiectare în absolut

Deşi cu toţii suntem de acord că Eminescu este reperul de fundament în istoria literaturii este necesar[1], apreciază Mircea Scarlat, să ne întrebăm din când în când de ce ? Aceasta, evident, datorită faptului că, pe de o parte, apar în câmpul literaturii alţi creatori de valoare, pe de alta pentru că se cristalizează alte înţelegeri ale fenomenului. În esenţă, Eminescu ni se prezintă drept o apariţie aşteptată, necesară şi exemplară la nivelul veacului trecut, posibilă graţie stabilizării limbii care prin el dobândeşte limpezimi şi frumuseţi admirabile. Un ţel mărturisit[2] al său este tocmai purizarea şi dominarea limbii. Când Petru Creţia oferea numărul special al revistei „Manuscriptum" consacrat unor inedite (24) eminesciene ne introducea tocmai în intimitatea actului remarcabil de mlădiere şi dominare. Petru Creţia operează şi 12 reconstituiri şi autonomizări, intenţia domniei sale fiind aceea de a pune-n circulaţie un Eminescu „neştiut" sau mai puţin ştiut, un Eminescu interior, de atelier[3], pe care Petru Creţia ne invită să-l parcurgem cu gândul concentrat asupra mişcării lăuntrice a lumii sale poetice „devenită cântec în sine", freamăt infinit „ca de frunze ori valuri". Expozeul savantului, de o frumuseţe tulburătoare, se adresa în mod limpede celor ce-l trăiesc extatic pe Eminescu, proiectându-l, vorba aceea, în absolut.

Un reper major în acest tip de receptare a lui Eminescu este Constantin Noica. Pentru că tiparul abstractizează şi devitalizează fila de manuscris, Noica ne propune [4] să urmărim „chipul interior" din cele 44 de caiete pe care şi le doreşte xerografiate şi prezente în fiece bibliotecă, astfel încât, „după ce vom fi răscolit febril pe toate", să dobândim de aici puteri „ca din apele noastre vii". De ce febril? De ce cu religiozitate? Este cu adevărat notaţia manuscriptică eminesciană izvor dinamizator? Mai putem vorbi de Eminescu în termenii proiectării în absolut?

Lui Alexandru George editarea Caietelor eminesciene nu îi pare mai mult decât un „subiect de curiozitate" iar ideea că acestea „ne dezvăluie o experiență cât de cât aprensibilă" [5] eronată. Un efort îndrăgostit, nobil şi înduioşător – cel al lui Petru Creția. Domnia sa ansamblează texte în spirit eminescian, adânceşte aici un gând, stăruie asupra unor fraze fermecat de splendoarea lor, convins că dacă insişti îndeajuns ai acces în „lumea însăşi a poeziei ca durere cosmică şi ca triumf". Cât de utile ne sunt considerațiile lui Petru Creția sau Constantin Noica? Alexandru George consideră [6] că dacă la noi ar fi fost posibil un climat de dispută civilizată, de analiză lucidă şi control critic, altfel s-ar fi discutat despre teribila carte a lui Constantin Noica în care Eminescu este identificat drept „omul deplin al culturii româneşti". Carte ce a stat la baza unui „delir hagiografic cu efecte mai degrabă subculturale", din care Eminescu nu a ieşit în câştig. Am fi putut răspunde în chip onest şi temerar la *de ce*-ul avansat de Mircea Scarlat, contracarând efuziunile „scântiților întru Eminescu" (Eugen Negrici).

Alexandru George şi-ar fi dorit de la Noica o „valorificare pozitivă" a meritelor lui Eminescu şi nicidecum o risipă de „exclamații şi îndemnuri lirice", sufocante. Realitatea e că de la un moment dat Eminescu a devenit sufocant, insuportabil, irespirabil. Formula noiciană, „omul deplin", este aberantă – spune Al. George, iar ipostaza filosofului de gânditor naționalist consternantă. De ce au tolerat comuniştii acest tip de atitudine, exaltarea lui Eminescu, delirul hagiografic?

Pentru că, în fond, era un cult paralel, concurențial. Poate pentru că, fiind acceptat ca valoare majoră, Eminescu admitea ideea de cult, iar prin răsfrângere, cultul paralel dominant, cel al Cezarului, deprindea o aură de firesc.

Berdiaev vorbea despre nevoia umană de a adora, de a închina un cult. Dar cât de fecund a fost cultul lui Eminescu? Poate că despre el ar trebui să se scrie o carte – aşa cum crede Dan C. Mihăilescu că ar trebui să se procedeze în spațiul criticii literare – precum a scris

Bernard-Henri Lévy despre Baudelaire. Un Eminescu sustras proiectării în absolut, adus pe pământ, şi nu planând terorizant şi nefiresc asupră-ne.

NOTE

1. Mircea Scarlat, *Istoria poeziei româneşti,* vol.2, Bucureşti, Editura Minerva, 1994. p.137.
2. *Ibidem* , p.45-49.
3. „Manuscriptum", nr. 82 (1991). „Aceste 24 de poezii inedite, publicate aici în ordinea cronologică a redactărilor, reprezintă cel mai numeros lot de asemenea texte publicate în ultima jumătate de secol" (Petru Creţia).
4. Constantin Noica, *Simple introduceri la bunătatea timpului nostru*, Bucureşti, Editura Humanitas,1992, p. 248-249.
5. Alexandru George, *Capricii şi treceri cu gândul prin spaţii*, Bucureşti, Editura Albatros, 1994, p. 147.
6. *Ibidem*, p. 141.

Două forme de nemulţumire

În *Jurnal filosofic* Constantin Noica spune, superb, că oamenii se definesc potrivit felului în care se risipesc, se pierd. Cum se risipeşte Constantin Noica? E limpede: prin asumarea religioasă a culturii. Două nemulţumiri sunt legate de această atitudine: una e vociferată de Paul Goma în jurnalale sale, cealaltă de Arşavir Acterian, subţire şi politicos, în *Jurnal în căutarea lui Dumnezeu*. Paul Goma acuză recluziunea în trăirea culturii, lipsa atitudinii politice, absenţa dimensiunii civice. El se declară iritat de faptul că marele filosof întoarce, efectiv, spatele unui timp atroce, sufocant şi, asemeni domniei sale, străluciţii săi parteneri de dialog filosofic – Gabriel Liiceanu, Andrei Pleşu etc. Goma invocă în sprijinul tezei „laşităţii" civice a lui Constantin Noica celebrul pasaj din *Jurnalul fericirii*, fără a sublinia circumstanţele speciale ale episodului. Chestiunea laşităţii şi refugierii culturale se pune, de altfel, în cazul întregii intelectualităţi. Goma spune, vorbind despre formele de exil,

că ar fi fost de preferat mutilarea şi lichidarea în exterior, decât scufundarea în cultură, evitarea politicului, a răului, a urâciunii (Eugen Ionescu) prin cultură, parteneriatul cu răul, astfel intelectualii devenind ,,victime ale consimţământului". Goma acuză claustrarea în trăirea culturii într-un ev care pretindea, vorba lui Benjamin Fondane, să fim fiinţe politice (în calitate de ,,cetăţeni ai nefericirii sociale"), fiinţe ale cetăţii, şi nu doar fiinţe metafizice.

Goma strică uşor perspectiva mitologi(că)zantă care o avem asupra marilor noastre spirite, însă, până la urmă, agresivitatea şi intoleranţa sa panichează şi oboseşte. El se consideră singurul aflat în suferinţă şi singurul îngrijorat de proporţiile răului. Cu referire la Constantin Noica: oare ce ar fi însemnat pentru noi ieşirea sa în stradă? Exilul? Ar fi modificat lucrurile, judecăţile? Ar fi adus într-o lumină specială cărţile sale?

În *Jurnal în căutarea lui Dumnezeu* Arşavir Acterian se arată nemulţumit de modalitatea de risipire a congenerului său. Ca şi în scrierile lui Emil Cioran sau ale lui Mircea Eliade (contrapunându-l pe Eugen Ionescu la bătrâneţe) el vorbeşte despre ratare în absolut. Abandonare a absolutului divin pentru cultură.

E vorba aceea celebră a lui Cioran: spirite religioase fără religie. În decembrie 1987, Virgil Ierunca sublinia acest lucru sub lumina căruia ar trebui să-l privim pe Constantin Noica: el se mulţumeşte cu filosofia, el se condamnă pe filosofie. Pentru el, filosofia este o formă a vieţii. O filosofie deposedată de tragic (strălucitul său discipol, Gabriel Liiceanu, va consacra o carte ,,tragicului" parcă tocmai pentru a suplini o absenţă), o filosofie deposedată de obsesia morţii, de ,,ispitele, nu totdeauna liniştitoare, ale transcendenţei". O ,,artă a fugii" de/din Istorie în imperiul ideilor pure. Un ahoretic. Istoria, absurdul dănţuie în jurul cercurilor sale dar el e absorbit de magica lor muzicalitate, de adâncimi. Privirea lui nu se înalţă, căutătoare, spre Dumnezeu. Nu pentru că ar trăi în absenţa punerii problemei ci, parcă, dincolo de ea. Să ne gândim că de la prima sa carte Constantin Noica îşi precizează poziţia: ,,Dacă ceilalţi înţeleg cu inima pe Dumnezeu, cu atât mai bine. Fericiţi cei ce pot vedea dintr-odată lucrurile, fericiţi cei ce le văd din treacăt, din mers. Eu trebuie să mă opresc pentru a vedea ceva (...) Când mi-am făcut algebra mea, l-am pus întâi pe unu . Nu cred în algebra mea, nu spun

că e adevărată. Dar dacă ea are vreun înțeles, atunci unu este singurul ei dătător de înțeles. Tot aşa îl pun şi pe Dumnezeu (...) Nu cred în lume, nu spun nici despre ea că este adevărată. Dar, dacă o gândesc uneori, n-o pot gândi decât aşa: cu Dumnezeu, acolo, la începutul ei, cu Dumnezeu, aci, la prefacerea ei" (Mathesis ..., Humanitas, 1992, p.64).

Cum e văzut Noica la zece ani de la dispariția dintre noi. O bizară ironie a sorții, spune Andrei Cornea, face ca despre viața lui să se discute mai mult şi mai aprig decât despre demersul său filosofic. O „vină" a lui Noica însuşi: el a cultivat „un fel de a fi filosofic", a contribuit din plin la „precăderea biografiei" asupra operei filosofice, la mitul Noica – filosoful retras în aerul tare şi pur al Ideilor. După 1989, două chestiuni au preocupat cu intensitate – tinerețea legionară şi rezistența prin cultură, raporturile cu regimul comunist. Rezultatul este că, la zece ani de la moartea lui Noica, biografia sa, supusă unui tratament politizant, continuă să preocupe mai mult decât opera". Un filosof, precizează A.C., ce tinde să rămână „neexplicat şi neînțeles" cu excepția mediilor academice. Ce a vrut Noica să ne spună? Care este miezul filosofiei sale? În ce măsură această filosofie poate fi sursă de inspirație pentru propriile noastre demersuri? – sunt cele trei întrebări la care oferă un răspuns Andrei Cornea, propunându-ne un text noician din 1942. Aici, Noica cere să ne imaginăm un om aflat în fața unui câine, privindu-se, fiecăruia fiindu-i frică de celălalt. Inertizați de frică. Omul situat dinaintea lumii, legați între ei de „ceva originar şi adânc, frica? Sunt diferite căi de a ieşi din această situație, dar atitudinea cu adevărat filosofică este accea a împrietenirii cu câinele. Pentru Noica, filosofia este o filosofie a împrietenirii cu lumea. Dar nu una oarecare, ci una intimă, adâncă. Căci nimeni, spune el, nu e prieten „cu lumea pentru lume" precum filosoful. Gândirea filosofică este gândirea raportului om-lume, unul de echilibru, cald, de prietenie, şi care conduce la intimitate, la „cunoaşterea dinăuntru". Avem aici, conchide Andrei Cornea, marea temă a lui Noica. Tema sub care stă filosofia şi biografia sa. O filosofie a prieteniei şi împrietenirii. „Lecția lui Noica este, în definitiv, că filosofia nu e doar o speculație, ci o optimă administrare a raporturilor practice cu viața, cu lumea şi cu aproapele tău".

Ceas postfilosofic

Cuvântul ordonator ar fi claritatea. Rigoare. Limpezime. „Precizează-ți termenii!” – sunt somat în linie wittgensteiniană. Oroare de filosofia lirică. Non-filosofie. De fascinația ce o exercită asupră-ne limbajul. Tocmai aici trebuie aflat rostul filosofiei (*Caietul albastru*). Mesajul ei, al veritabilei filosofii este tocmai acesta: să ieşim de sub narcoza expresiei, să-i impunem rigoare (limite). Lui Horia Roman Patapievici filosofia lui Cioran îi pare sans dignite et rigueur, tocmai pentru că angoasatul Privatdenker este un liric, un exaltat al adverbului. Oroare de obscurități, de trăire – când filosofia trebuie să fie geometrie, puritate. Poți vorbi despre tragic, de exemplu, precum Gabriel Liiceanu. Iar despre „misterul ofensator al morții” precum Heidegger: in das Welt Seine zum Tode Seine . Rece, pur, fără lirism. Dar nu te străbate nici un fior. Fără cutremurare filosofia e doar un exercițiu de gândire. Cutremurare în fața fragilității tuturor lucrurilor. Dacă filosofia nu vorbeşte despre această cutremurare, despre cumplitul „stării de creatură” (R. Otto) şi se resemnează doar la a discuta lucrurile (Precis de decomposition) la ce bun? Ne putem împrieteni (Noica) în mod real cu lumea? Putem depăşi tragicul condiției umane? Ce mai este Dumnezeu în mințile noastre? Mesajul filosofului în lumea de astăzi nu poate fi, în esență, altul decât cel dintotdeauna, dacă prin filosofie înțelegem o formă de neresemnare (Conştiința nefericită) şi nu un simplu exercițiu de constatare a lumii, o simplă discuție doctorală. Ceas postfilosofic tocmai în sensul în care filosofia trebuie să-şi recunoască neajunsurile în fața credinței şi poeziei.

Despre adolescență

Adolescența mea se încheie-n amurgul unei lumi, pe ruinele ei, în atmosfera ei agonică. Adolescența-mi îngurgitează absurdul pe pâine şi o înțeleg tot mai precis sub forma unui zbor în bătaia nefirescului. Câți s-au salvat? Câți au avut şansa ca devenirea lor să fie asistată spre a se trezi asemenea unei „ramuri unduitoare prinsă temeinic în trunchiul măslinului şi gustând eternitatea în mişcările sale?” Cum să-ți reprimi sentimentul de gelozie față de ei,

adolescenţei clipei de acum, faţă de fascinanta normalitate în care-şi desfăşoară entuziasmul, debilităţile şi agilitatea? În mod limpede, adolescenţa te pregăteşte pentru alterare, pentru opusul ei. Ev fericit din care descinzi apoi în câmpul responsabilităţii, al deplinei asumări de sine, al participării la lume. Adolescenţa ţine încă de condiţia paradisiacă, asemeni copilăriei. Ea nu e încă prăbuşire în timp-lume, cădere absolută.

Poate că peisajul cel mai cumplit, ieri, era cel oferit de tinerii constrânşi să celebreze, şi ei, un timp, o lume în valoarea căreia nu mai credea nimeni cu adevărat. Siliţi să simuleze o devoţiune care nu era-n acord cu structura lor, cu condiţia rebelă a vârstei. Încolonare, falsitate, ritual al minciunii şi imbecili(zări)tăţii. Adolescenţa noastră ne de-forma pentru o ne-lume. Inteligenţa, atunci, îţi cerea fie să accepţi „starea de difidenţă" (I. Negoiţescu) şi să te integrezi absurdului căutând o poziţie comodă şi profitabilă, fie să emigrezi. Totul în jur vorbea despre prăbuşire. Ceea ce acuza adolescenţa noastră era lipsa reperelor. Nu aveam o conştiinţă a lumii în care ne mişcam. Nu ştiam pe ce lume ne aflăm, ce se întâmpla cu noi. Părinţii noştri trăiau şi ei o sinistră stare de năuceală, vecină cu inconştienţa.

Abia târziu lucrurile s-au limpezit, în sensul acesta. Doar că noi deja nu mai aparţineam adolescenţei. De aceea, privind în urmă, privirile noastre poartă o lumină a tristeţii. O tristeţe căreia va trebui să-i dăm, cândva, deplina rezolvare.

Fascism-comunism

Într-un dialog cu Nicolae Manolescu, eminentul istoric Şerban Papacostea mărturisea că odată cu întemniţarea sa de către comunişti a fost stăruitor preocupat de aflarea unui răspuns la întrebarea: ce a determinat cursul tragic al istoriei a primei jumătăţi a acestui secol? Întrebare ce a interesat şi preocupă intens intelectualitatea europeană. Pentru că Europa este chemată să ofere răspunsul, atât fascismul cât şi comunismul fiind excese, creaţii europene. Indiscutabil, între aceste forme de barbarie, semnele ce vorbesc de congruenţă pot trona liniştit. Există similitudini, pe care cu un termen poate preţios le-am numi abisale, după acum există similitudini de ordinul exteriorităţii.

Berdiaev vorbea încă din anii '30 despre vechimea fenomenului totalitar şi despre asemănarea de esenţă dintre fascism şi comunism. În linia similitudinilor abisale: avem o Germanie rănită, complexată, „pusă pe ceartă, lacomă, fanfaronă şi periculos de iresponsabilă" (Robert Musil, citat de André Glucksmann în *Maeştrii gânditori*, Bucureşti, Editura Albatros, 1994, p.42). Apoi o Rusie a începutului de secol sedusă de ideile nihilismului şi materialismului (aşa cum ne-o prezintă Berdiaev în *Cunoaşterea de sine*), dominată de confuzii, nevroze, complexe. Popoare instalate-n apocalipsă, spune André Glucksmann. Totul pe fondul absenţei conştiinţei civice şi a unei colosale campanii de cretinizare a popoarelor.

Şi fascismul şi comunismul vor un om nou . Este o obsesie comună. Obsesie teroristă. O Nouă Ordine, un om nou. Căci „omul este ceva ce trebuie depăşit". (Nietzsche). Saltul mesianic este gândit în termenii forţei, luptei, eliminării celui slab, celui altfel . În termenii vindecării şi purificării lumii. Totul e, cumva, în „logica" Istoriei: „Oamenii au dovedit o înclinare irezistibilă pentru sistemele moniste şi totalitare" (Berdiaev, *Împărăţia spiritului şi împărăţia Cezarului,* Timişoara, Editura Amarcord, 1994, p.93). Ceea ce Jean-François Revel va numi mai târziu tentaţia totalitară. O uriaşă experienţă a supunerii şi confruntării-identificării împărăţiei cezarului cu Împărăţia lui Dumnezeu: „La fel ca în Antichitate, oamenii au tendinţa să creadă că există o sacralitate a puterii" (*Împărăţia* ..., p.96).

Furerii sunt adulaţi, urmaţi orbeşte, divinizaţi. Textul Puterii (André Gluckmann) este halucinant: puterea aparţine celui ce poate cufunda masele într-o stare de hipnoză, spune Berdiaev. Dincolo de spaţiul „nopţii totalitare" funcţionează tăcerea, „gândirea nevinovată" şi cea complice, „voinţa de a nu şti", plutirea-n iluzie (F. Furet).

Europa reacţionează (şi mă refer la intelectuali), dar târziu şi greoi. şi nu până la capăt. Nu spune niciodată: fascismul şi comunismul îmi aparţin, sunt expresiile mele, chipul meu infernal. Nu spune cu temeritate: „aceste strategii de dominaţie care au supus popoarele statelor sunt o creaţie specific europeană" (*Maeştrii* ..., p.43).

Voința de puritate

Expresia ei maximă sunt lagărele de concentrare, oglindă fidelă a fascismului şi comunismului. Aici sunt lichidați țapii-ispăşitori şi cei ce nu satisfac exigențele Noii Ordini, reacționarii, „suboamenii”, incomozii, adversarii. Cei altfel. Bernard Henri Lévy consideră că înaintea unor aspecte vizibile şi evidente ce pot defini esența fenomenului totalitar (forța, lagărele, poliția, tortura, ideea puterii în mâna poporului şi cea a absolutei egalități etc.) există un aspect secret dar hotărâtor: „pasiunea purității” (*Aventurile libertății,* Bucureşti, Editura Albatros, 1994, p.429).

Puritatea rasei. Puritatea poporului. „Astfel încât un comunist adevărat – la fel, desigur, ca un nazist adevărat – era cineva ce, atunci când constata o impuritate, o neregulă în program, atunci când vedea că cineva şchioapătă în felul în care oamenii trăiesc, suferă sau chiar mor împreună, strigă în gura mare: „liniştiți-vă, oameni buni; n-o să vă lăsăm în starea asta; n-o să vă părăsim în voia soartei, a fatalității, a mizeriei”. Cineva care zicând acestea era dispus să facă totul, vreau să spun chiar totul (adică, printre altele, să deschidă lagăre de concentrare) pentru a reda comunității puritatea pierdută şi visată” (*Aventurile* ..., p. 431).

Poate că într-adevăr trăim un ceas post-ideologic (Daniel Bell), în care ne-am despărțit de fanatism, ficțiuni politice, noțiuni mistificatoare. Dar tot atât de adevărat e şi faptul că „există forțe care dormitează în pacea noastră aparentă; ele se trezesc într-o zi şi organizează infernul” (Andre Glucksmann, *Bucătăreasa* ..., Bucureşti, Editura Humanitas, 1991, p.15). Căci răul este o problemă a omului cu ceilalți, în lume. Întreaga sa desfăşurare în timp, Istoria, declamă aceasta. Istoria, vorba lui Benjamin Fondane, este o „deplină absență a lui Dumnzeu”. Benjamin Fondane va sfârşi la Auschwitz în octombrie 1944.

Trei ar fi motivele trecerii sub tăcere, în Occident, a ororilor comuniste, spune Stéphane Courtois în prefața la *Cartea neagră a*

comunismului : fascinaţia exercitată de revoluţia bolşevică asupra intelectualităţii şi a unei bune părţi a imaginarului colectiv; efortul antifascist al URSS; atenţia încordată a occidentalilor focalizată asupra genocidului nazist, şi care a lăsat în umbră crimele comise în numele ideologiei comuniste. ,,Eşecul tragic al comunismului ne poate oferi două lecţii: fie că trebuie să renunţăm la orice proiect de schimbare a societăţii pentru a evita înlocuirea unei iluzii cu alta şi să considerăm fireşti injustiţia şi inegalităţile; fie – dacă vom continua să considerăm justă şi necesară schimbarea –, să acceptăm ideea că această aspiraţie devine ilegitimă de îndată ce libertăţile sunt primele ei victime. Neliniştea este anticamera speranţei" (Jean-Marie Colombani, ,,Le Monde", 27 noiembrie 1997 citat în ,,Dilema", nr. 261).

Complicitatea cu infantilismul

Reflexul intelectualilor, spunea la un moment dat Stelian Tănase, este de a lua distanţă (distanţă ce se vrea, în esenţă, protectivă) faţă de societate, de a se izola de tumultul ei agresiv şi coruptibil. Când firesc şi necesar ar fi să locuiască spaţiul ei în chip viril, implicându-se, devenind, vorba lui Benjamin Fondane, fiinţe politice, în calitate de ,,cetăţeni ai nefericirii sociale" (*Conştiinţa nefericită).* Un dat vechi, al istoriei noastre spune Stelian Tănase, această prăpastie dintre elite şi societate. Şi parcă numai al istoriei noastre? Abia cu afacerea Dreyfus, precizează Bernard Henri Lévy, se recuperează şi se glorifică adjectivul intelectual . Nu se petrece acest lucru în vremea lui Voltaire (singur) şi Hugo (exilat). Contează, în cazul Dreyfus, numărul, mulţimea, solidaritatea celor ce consimt să lase deoparte instrumentele singurătăţii creatoare (penel, condei) pentru a interveni în viaţa Cetăţii. Intelectualul, spune B.H. Lévy, acest preot – pentru că el intermediază între lume şi universal (valori). Când absentează, când doar se rezumă la critici şi vieţuieşte în margine, indiferent la realitatea lumii, aceasta devine teritoriul de manevră al politicului (,,răul", spune Eugen Ionescu). De aici lipsa lui de credibilitate. Într-un interviu cu Emil Hurezean (1988), Ion Negoiţescu recunoaşte că ,,problemele societăţii româneşti îmi păreau şi mie vagi şi secundare faţă cu problemele noastre profesionale" (*În*

cunoştinţă de cauză). În comunism, între elite şi clasa politică fiinţează un pact: autonomie în schimbul nonconcurenţialităţii, în schimbul neimplicării în politic. Aşa devine intelectualul „victimă a consimţirii" (Paul Goma), evitând realitatea, evitând „răul". Rezultat: după 1990, cultura nu mai solidarizează, nu mai este baraj împotriva primitivismului, oportunismelor fandosite, vulgarităţii (Mircea Iorgulescu). La drept vorbind, după 1990, intelectualii se află între două comandamente: faţă de propria vocaţie, faţă de o lume ce pretinde intervenţionism. Atunci când acceptă implicarea, intelectualul o face ezitant, realizând aici un risc (compromitere, risipă de sine). În plus, el nu este acceptat lejer. Politicul, sublinia Stelian Tănase, nu este o zonă deschisă . Există chiar un „puseu antiintelectual" în rândurile clasei politice. Aceasta se teme de concurenţialitatea elitelor, îşi simte ameninţate poziţiile, condiţia, gesturile. Clasa politică funcţionează clientelar, exultă în gesturi infantile, în incoerenţe, gafe, stupizenii, demagogii. Ea intuieşte în elite un pericol şi atunci se închide în cercuri. Cel care vrea să intre, să se integreze, trebuie să parcurgă un întreg traseu iniţiatic-pervertitor care să-l transforme într-un slujitor al Cauzei, loial, disciplinat, gata pentru orice tip de compromis ce slujeşte Cauza şi decizia Centrului de putere. Ori asta e dificil de acceptat. Dacă privim atent, foarte puţini intelectuali sunt integraţi clasei politice.

Extrem de puţini. Cei mai mulţi intermediază: privesc, judecă. Discursul lor este, ieri şi azi, unul al dezolării. Ei ne livrează acest discurs şi ne antrenează-n dezolare. În lumina lui amară, clasa politică românească tresaltă-n infantilitate, în imaturitatea ei pernicioasă. Pot fi ei acuzaţi că nu fac pasul hotărât spre politic şi rămân într-o zonă intermediară? Pot fi ei acuzaţi că refuză complicitatea cu infantilismul?

III. ÎNTORCÂND PRIVIREA

Întorcând privirea

Eram copil în oraşul stăpânit de chipuri şi voci ale nimicului. Îmi amintesc cu bucurie plutirea nevrotică printre lucruri, entuziasmul ei muzical, privirile lovindu-se inocent, imbecil de suprafețe, surâsul tâmp îmbrățişând lentoarea, meschinăria, trufia. Aici, la porțile infernului, totul este cu mult mai lejer.

Plimb peste lucruri o privire obosită. Sunt oboseală. Sunt scârba vorbitoare. Creşte în carnea mea vaierul împăcat al morții. Oraşul bizar-leşinos mi-l amintesc cu bucurie. Aici plictisul e zeitate iar moartea se destramă liniştit în făpturi, obiecte, culori şi cuvinte. Oraşul bântuit de poeți. Pe chipul lor triumfă o linişte tâmpă. Dincolo de ea se desfăşoară vegetația orgolioasă a nimicului. Puturoasa maimuțăreală de înger căzut. Copii puhavi înlănțuiți în fragedă imbecilitate. Țesătura gălăgioasă a prostiei. Urâciunea cu o mie de chipuri grohăitoare.

Schimonoseala luminii acoperind fremătătorul nimic. Ei cântă cu nesaț viclenia grosolană a clipei, țara asta leneşă şi curvă.

Oraşul bântuit de poeți. Nu-i uram. Ce era ura atunci pentru mine? Dimpotrivă, mă port frumos, ireal, spun vorbe rotunde, mustind de o putrescentă gingăşie. Trec surâzând, grăbit. şi un soi ciudat de scârbă îmi luminează chipul.

Într-un ungher al lumii mă aşteaptă trupu-i pevers şi miop, privirile-i de cenuşă. Ne vom iubi şi frica va creşte odată cu noi, amețitor. Se va înălța odată cu noi spre cerul obosit şi fără adâncimi, spre un nicăieri tăcut şi puhav.

Viețile noastre seamănă tot mai mult cu amiezile de noiembrie, atunci când o oboseală ciudată învăluie lucrurile şi frumusețea îşi retrage cânturile cu resemnare mândră. Viețile noastre

– umbre şi voci ale nefericirii. Din înalturi un animal îngăduitor ne fixează hulpav. Uitarea e numele ascuns al vieților noastre.

Moartea creşte în mine cu osârdie, fără cruțare. Mă trezesc cu răsuflarea-i pe pieptu-mi pur, cu parfumul ei între buze. Creştem odată cu moartea, copilărim, ne învăluim voluptos şi ciudat.

Eram copil în oraşul plin de chipuri şi voci ale nimicului. Trec uşor printre lucruri, diafan, plin de reverență. Iar moartea îşi înalță în mine vaierul înmiresmat.

Am fost dintotdeauna purtat pe brațe de fascinanta linişte a morții. În cele mai secrete gânduri, moartea va apare mereu sub forma unei mări liniştite în care te adânceşti şi apele ei mătăsoase îți îmbracă trupul şi tu accepți asta ca pe un triumf, ca pe o sărbătoare.

Moartea – cuvântul acesta rostit în calma oră a singurătății, cu palmele adâncite-n cerneluri şi cărnuri şuierătoare de litere, cu buzele strânse – poartă cu sine o fascinație numai a ei. Totul lucrează-n profitul acestei fascinații: scurgerea oarbă a clipelor, anii obtuzi, anii eroici, iubirile pierdute, visul cu apele sale bizare.

Ei îmi spuneau: scrie, dragul meu, scrie! Poezia e un mod de a uita, un fel de a păcăli moartea. Dincolo de mişcările noastre ciudate, dincolo de vorbe şi chipuri, iată neantul. țipătul rotund al deşertăciunii. Otrăvuri înalte pândesc în amurg.

Ei îmi spuneau: prăbuşeşte-ți ovalul bolnăvicios al feței în purul abis al hârtiei. Dormi şi tu somnul cel viclean al literei. Într-o zi vei fi şi tu o formă a uitării, un scâncet împăcat. Ei îmi spuneau: frumusețea ta ne îngrețoşează! Frumusețea ta sapă în noi măreția urii, venin şi tăcere! Destramă-te!

Ei îmi spuneau: scrisul e un mormânt. Alege liniştit cuvintele, ele te vor purta spre formele nesfâşite ale beției de a-l simula pe Dumnezeu. La capătul lor vei fi bătrân, obosit, animal ciudat. Ceilalți te vor privi cu dispreț, cu uimire, cu frică. Acesta va fi triumful tău.

Va trebui să închid ochii, să nu mă înalț, să nu văd strălucitoarea gratitudine a gestului: eu, aşezat asupra abisului alb al

hârtiei, scriind, ascultând în singurătatea imperfectă a nopții, zbaterea anostă a cuvintelor. Va trebui să fie asemeni unui somn, asemeni unei calme prăbuşiri. Astfel este cu neputință. Altfel gândul zadarniciei mă închide în cercul său cumplit.

Uneori, gândesc că lucrurile trebuie să dureze, că nu deşertăciunea le umple de strălucire, că nu surâsul beat al nimicului e aici şi acolo, risipit în carnea gesturilor.

Desăvâşit sunt în dezgustul față de viață şi formele ei curgătoare. Despre acest orbitor dezgust eu scriu acum cu o voluptate imensă.

Luna: stranie vietate a nopții. Grohotiş al muțeniei râncezind peste suflete, peste suspinul de carne şi sânge. Paserile întunecimii grohăie, grohăie.

Şoapta îngrețoşată a inimii.

Limbă amară de clopot vesteşte trupului de carne şi vorbe clipa trecerii în ordinea senină a pietrei. Voi pieri, Doamne! Voi pieri! Aş vrea să țip înalt acest gând care mă locuieşte cu semeție. Să urlu până la capăt urletul uimirii şi fricii. Să plâng până la capăt lacrima cumplită unde sunt zidit.

Absurdul în pântecele căruia respir, calm, distrat de gângâvirea sa putredă, de biruința-i vie şi netulburata-i solemnitate. Letargic cuvântul se prelinge pe buze. Crispare a feței prăbuşite-n duhorile zilei. Fluviul. Unduirea-i bolnavă. Pietrele peste care trece şovăitor pasul umbrei. Te strig, Doamne, te strig cu strigătul pur al fricii.

Cumplit chin al inimii în amiază. Animal bolnav şi singur, absurd silabisind cuvintele fricii.

Stau la o margine a lumii, aştept să se trezească Dumnezeu din somnul său ciudat. Să vorbim despre singurătate şi frică.

Vis: întins în iarbă, eram un vierme vorbitor, fericit în carnea acelui vis.

A murit prietenul meu. Împreună, pierduți în cețurile inocente ale copilăriei, visam să fugim de-acasă, să ne pierdem pentru totdeauna în străina, enigmatica îmbrățișare a lumii. Trupul său era subțire, de cristal (doar muzici ale pierii), cuprins în lumina tandră a morții.

Linişte oarbă, metalică. Stingher pas de lup. Cenuşă. Paseri fără de cer. Târâre solemnă în nicăieri. Dies irae.

Ochiul prăvălit în iarbă. Clipă plictisită de sine, de propri a-i vacuitate. Undeva la capătul zilei silueta de plumb a abatorului. Oroarea apasă lasciv orbita. Sunt zidit în silă ca într-un somn. Plutesc prin încăperi urieşeşti femei duhnind a singurătate. Mi-e visul devorat de plutirea lor cavernoasă.

Lumina se face cancer şi acoperă iarba.

În semiobscur dansul femeii. Brațele ei imită aripi. Păşeşte în loc, imperturbabil, milităreşte. Muzica e vrajă, înlănțuire. Toate acestea vor reveni, obsedant, ca un reper major. Imagine – refugiu. Imagine – temei. De aici începe liniştea. Imagine ordonatoare. Muzică ordonatoare. Femeia-pasăre de o senzualitate crispată, tragică.

„Frumoasă şi perfectă ca Moartea-n care toate / se adună cu-nveliş, îți jinduim toți clipa/ când goală-n fața noastră vei apărea lucind;/ o, urletul cu care te despicarăm, Moarte,. o, sângele, pe buze al primului hymen" (Cezar Ivănescu, *Prima fecioară a Omului*).

Ea era, atunci, frumusețe. Trup înalt, mlădios. O piele pe care degetele minții o ating cu sfială. Mister al cărnii ei ce încă-i treaz în mine. Imaginația pătrunde, desface, stăpâneşte. Gemetele ei înfioară aerul.

Dincolo de dragoste, dincolo de dorința erotică, dincolo de pasiunile inimii şi cărnii, ceea ce ne apropie de o femeie nu e oare dorința secretă, niciodată ridicată la nivelul conştienței, de a uita moartea?

Şi lacrima în care sunt zidit pe zidurile nopţii se desface pură inflorescenţă a inimii, cânt orb al cărnii dăruite morţii cu dulce resemnare. Pe zidurile nopţii se desface cu murmur lacrima, asemeni unei vietăţi.

E carnea mea cea dăruită cu frenezie morţii şi inima înflorind în tristeţi, prea plină de scâncetul întunecimii. E carnea mea silabisind cuvintele pieirii şi viermele pândind cu graţie în amurg. E carnea mea ferecată-n lacrimă pe zidurile nopţii. Ea se desface pură asemeni cerului în zori.

Putrescenţă ce urci majestuos prin clipa şi sângele se îmbată în imnurile-ţi pierdut!

Cum moartea-n toate înfloreşte majestuos şi pur. Cum moartea e linişte, coborâre a braţelor din văzduh.

Cum viermele îmi va purta tristeţile şi frica. El va cunoaşte de acum spendoarea inimii, tăcerile ei limpezi. El se va acoperi în gloria gălăgioasă a mâhnirilor ei.

Atunci când voi atinge Vârsta absolutei linişti, atunci lăuntric va înflori îngerul, deplin, asemeni oglinzii cerului în primăvară. Atunci voi fi linişte. Privirea mea va pătrunde tandru lucrurile.

Cum îngerul deja se zvârcoleşte-n carnea mea cu suspine iar moartea cum se împlineşte interior, plină de inocenţă. Eu gust acum putrefaţia clipei. Eu gust acum căderea, imperfecţiunea şi fructele ei. Nebunia zbaterii în cerc.

Ieşire, târâre din infern spre buza răcoroasă a dimineţii. Părăsire a nopţii. La o margine a lumii mă voi aduna. Voi readuce trupului odihna iar inimii obosite bucuriile pierdute, cuminţi. Sveltă singurătate respirând sub zăpezi. Voi arde. Mă voi destrăma. Voi părăsi gălăgiosul infern al clipei robite îndoielii şi stăpânitoarei frici. Juhach!

Biete făpturi ale provinciei, cu chipul delicat, umbrit, cu palmele roşii, umezi. Viaţa noastră-i sporovăială stupidă la porţile întunericului. Viaţa noastră-i văicăreală de vierme glorios. În clara lumină a morţii chipul ne e tropăitor. În clara lumină a morţii inimile ne sunt mlaştini, veselie a noroiului, amurg rânced.

În clara lumină a morții cuvintele noastre vorbesc despre disperare şi scârbă. Chipul obosit, brațele vlăguite, ciuma la porțile oraşului.

Tot mai rar vine îngerul, tot mai rar. Prin aerul gras mişcările sale par țipete.

Detestabilul tot, fermecătorul nimic. Lucruri. Muzici bolnave şi brațe coborâte. Pe străzi şuieră moartea glorioasă, şi apele cerului încremenesc, imbecile.

Oh, stupiditatea frenetică a dimineților!

Copil otrăvit purtând pe fruntea-i tragică sărutul leneş al morții. Et le neant des toutes les grandeurs humaines. Şi Dumnezeu – dintotdeauna viu şi înmiresmat, aici, alături. Divinitate fragilă, abis al inocenței, dănțuitor. „Căci nu pot crede decât în Dumnezeul ce ar şti să joace" (Nietzsche). Divinitate risipindu-se cu voluptate în vorbe şi umbre adânci, melodioase, fără întoarcere. Locuind şi el câmpiile fricii, mugind în amurg sub carnea cerului ostenită. Făptură, şi el, a dezgustului şi fricii. Bolborosind, şi el, vorbele fără rost şi lipsite de măreție. Vorbele dezgustului şi fricii. Copil otrăvit purtând pe fruntea-i tragică sărutul leneş al morții.

Poezia e un prea puțin. Poezia nu-i de ajuns în viața cetății. Se poate trăi, se poate muri şi fără de largul suspin, şi fără seraficul geamăt al poetului. Eroică, stranie inutilitate. Gest de prisos vibrând de o măreție străină. Va fi o zi şi va fi o noapte. Şi iarăşi zi după zi şi noapte după noapte în fierbinte înlănțuire. Umbrele se vor aşterne în lucruri. Fructele spaimei şi fructele bucuriei vor creşte năucitor iar carnea obosită a cerului va înflori. Dar în acest tandru joc de-a viața şi moartea poezia nu are nici un cuvânt de spus. Gest slab, muieresc, fără orizont. Despre ridicolul poeziei sub rânjetul viermilor ar trebui să vorbim.

Doamne, de ce scriu acum, în ceas amar al amiezii, vorbele amiezii?

În cupa de argint aşteaptă oglinda dulce a otrăvirii. Molcom pasul prin iarbă al zilei. Îngerul vorbelor agonizând într-un ungher, plin de strălucitoare scârbă de sine.

Întâlnesc un înger gras. El îmi citeşte poemele lui grase. Eu îl ascult cu prefăcută admiraţie, fac o reverenţă, mă prefac în surâs binevoitor. Spun cuvinte frumoase, sunt pentru el însăşi frumuseţea. Oglindă a plictisitorului său nimic.

E un oraş de provincie oraşul în care să-l întâlnesc pe Dumnezeu, să discut cu el despre tot felul de lucruri. Despre fericire şi despre sensul ascuns al lucrurilor. Un oraş blând, de provincie, posac. Cetate fericită. Aici vor veni, în amurg, şobolanii ciumei. Vom învăţa şi ei plictisul. Vor avea lungi discuţii despre lucruri. Vom pieri, fiinţe Ale ridicolului prinse în vorbe ca-ntr-un cancer.

Doar două clipe sunt ale purităţii depline: una a naşterii, cealaltă a morţii. Deopotrivă cuprinse în respiraţia calmă a tainei. Una te asvârle pe buzele celeilalte, apoi creşti, te înalţi, atingi cu fruntea văzduhul orb, văzduhul dezolării. Cobori, te adânceşti în tine însuţi, devii piatră, geamăt. Te adânceşti în moarte, călătoreşti, laşi în urmă vesela deşertăciune a lucrurilor. Oboseala de a nu fi în locul oboselii de a fi. O spaimă nouă, pură, creşte în carnea ta. Te înalţi, atingi cu fruntea văzduhul orb, văzduhul unei dezolări mai adânci.

„Trebuie să te dezrădăcinezi, să tai arborele, să-l faci cruce şi apoi s-o porţi în fiecare zi” (Simone Weill).

La marginea nopţii, cercul de piatră al singurătăţii, spasmul înstrăinării, cercul de piatră al fricii, adânca tăcere a înaltului. Dumnezeul ascuns, zăvorât privirii. Sufletul purcede, sfarmă nepătrunsul în lacrimi şi ţipete. Zbatere cumplită în pustietate. De ce? De ce, Doamne-Dumnezeule e chipul Tău acoperit în rece întuneric, glasul Tău ascuns? De ce tăcerea e patria Ta? De ce lacrima-mi se prăbuşeşte cu zădărnicie?

S-au stins în mine cuvintele, toate cuvintele – spun în acest ceas de linişte şi urât în care mă arăt vouă în adânca mea nefericire, în tristeţea mea cea din urmă. Cântul acesta stingher ce-l înalţ peste creştetele voastre. Peste sufletele voastre obosite de singurătate. Cântul acesta e mai degrabă un horcăit al amărăciunii şi fricii. Au

murit în mine cuvintele, toate cuvintele. Cele de iubire şi cele de neiubire. Cele de pământ şi iarbă. Cele de lumină şi piatră. Cuvintele prin care mai înaltă era însingurarea mea de vierme pierdut în mătăsoasa îmbrățişare a mărului. Au pierit în mine cuvintele, parfumul lor de moarte îmi stăruie pe buze. Pe buze port duhoarea lor de paseri fără întoarcere. Acum, mâna mea dreaptă s-a stins, a apus. E o simplă oribilă bucată de carne. Un lucru indiferent, fără sens. Mâna mea dreaptă e doar tăcere, vietate de plumb, vietate a amărăciunii. Trup obosit, obiect, carne ce-şi cântă înfiorată amurgul. Mădulare pline de întuneric. O, vorbitor întuneric! Intimă noapte, pustiu din adânc. Deschid un ochi şi-l ațintesc spre ochiul vesel al viermelui. Deschid un ochi şi-l ațintesc spre frageda, însetata gură a viermelui. O, deşertăciune a deşertăciunilor! Trup obosit, de vili materia factus. Carne ce-şi cântă înfiorată amurgul.

El înfloreşte pe Cruce. Agonia îşi face sălaş în blândă făptura lui de lumină. Durerea se întinde pe trupul său ca un cancer. În vremea aceasta noi dormim cu nesaț, stranii creaturi ale somnului. Ne purtăm în brațe somnul, traversăm cu buze încleştate fluviul amar al zilei. El înfloreşte pe Cruce. Privirea sa e însângerată. Îl vom coborî în grotă, îl vom plânge. Trupul său, trup al chinului. Îl vor spăla mâinile noastre. Apoi va veni uitarea, somnul va creşte pe sufletele noastre ca un cancer.

Cuvintele mele sunt chipurile nefericirii, chipurile aprigului dezgust de a muri. Cuvintele mele vă îmbrățişează cu spaimă, vă închid în vaerul lor putrefact. Aşez un zid iertător între tăcerile mele şi tăcerile lumii, între singurătatea ei adâncă şi adâncă singurătatea mea. Sunt o pasăre străină, fără cer, țipând un țipăt străin, cu sângele beat de întristare.

Miasma aventuroasă a dimineții. Coşmarul păşind cutezător în lumină.

Şi moartea în care totul se înveşmântă, tăinuitor şi tandru.

Acum mă aşez dinaintea înfiorantei deşertăciuni a hârtiei. Cer alb, cer mut spre care se năpustesc cuvintele fricii. Acum îmblânzesc vicleniile vorbei şi lăcrimez în dulce tihna nopții. Rugă a nimănui către nimeni. Abis plângăcios. Aşezarea mea în duhul vorbei e

geamăt, fruct orb al spaimei. Voi cânta suişul surâzător al morţii în trup.

Nu mai vreau să plutesc între cuvintele fricii. Iată, îmi ridic trupul subţire şi plec acum spre o patrie majestuoasă, spre un tărâm al tăcerii fără sfârşit. Doamne-Dumnezeule, nu mă părăsi între cuvintele fricii! Vreau să-mi ridic trupul, să cobor spre o patrie îngăduitoare, spre un tărâm în care frumuseţea mai e cu putinţă. Am obosit. Sunt dintr-odată bătrân. Cărţile mele sunt scrise cu oroare. Întunericul creşte în mine neobosit, se face copilărie, adolescenţă, vârstă de fier.

În adâncuri sângele e mugetul pur al fricii. Doamne-Dumnezeule, nu mă părăsi! Scoate-mă din vraja dispreţului, dintre cuvintele fricii!

Toate întrebările devin la un moment dat ridicole, înfăşurate-n mătasea puturoasă a ridicolului. Vocea se răsfrânge în gol, în pustie. Vorbele-s mortăciuni. Privirile se împlântă-n trupul muzical al neantului.

Câtă inutilitate luminează viaţa noastră. Zbatere în cerc. Crispare. Hohot nevrotic. Scâncet al deşertăciunii lăţindu-se pe buze. Mă aplec ameţit sub cruzimea luminii. Desenez un cerc larg în jurul meu pe nisipul fierbinte. Mă pierd uşor în perfecţiunea-i melodioasă şi inutilă.

Întunericul este limba în care vorbesc, limba în care fără cruţare mă mistui visând cu nesaţ clipa înaltă a seninătăţii, clipa solemnă a noului început. Tânără flacără neîmblânzită aşternându-se sub cerul obosit, făpturi ale oboselii şi fricii. Întunericul este limba în care ard, sufăr sub respiraţia puhavă a clipei. Limba în care mă înfăţişez vouă cu semeţie, cu cele ce mă întregesc şi fac din făptura mea strălucire. Cu cele ce arată în alcătuirea mea neajuns şi absenţă. Iată: mărturisesc cu încordare, cu milă de sine. Dezgustul îşi face în carnea mea sălaş, spaţiu de odihnă şi visare. O patrie propice sunt dezgustului. Grădină şi fluviu. Iată: vorbesc o limbă părăsită de adâncimi. O limbă fără frumuseţi. O limbă a otrăvii, sălbăticiei şi dezolării. Mă acopăr în cuvintele şi-n faptele lenevoase ale dezgustului. Mă acopăr uşor în tristăciuni, decad suav înspre nimic, mă îngrop în rece dispreţ. Acum peste inimi coboară linişte adâncă, fericire posacă.

Luăm cuvintele, le aducem, aproape. Sub sticlirea lor de neant vocile noastre vor murmura un cânt al purificării. Amar cânt al spaimei! Fiinţe ale muţeniei, făpturi de otravă dănţuind sub sticlirea de neant a cuvintelor.

Voi fi îngreunat de dezgust, de povara oarbă a dezgustului. Mi se face somn şi o uriaşă, cumplită dorinţă de a mă prăbuşi în uitare, tăcere şi moarte îmi va cotropi mădularele.

Acolo, în sala viermuind de voci, obiecte şi gesturi, o clipă voi zăbovi îndurând murdara muzică a lucrurilor, sunetul scârbavnic, trepidaţia orgolioasă a prostiei. Voi zăbovi o clipă amuţit la gândul adâncirii în moarte. Acolo, în sala viermuind de voci ale nimicului, de obiecte şi ifose, de culori unde se ohihneşte cu trufie nimicul. La capătul lucrurilor întâlnesc amărăciunea lor. Ea îmi vorbeşte despre măreţie şi cădere, despre pasul solar al iubirii şi pasul de ceară al urii. Despre cuvintele ce duc solemna miasmă a zilei şi poartă în pântece zvâcnirile temătoare ale luminii. Despre cuvintele ce aduc cântul orbitor al morţii, întunecimea. La capătul lucrurilor, în umbra sufletului lor ce rugător apune.

Vietate a plictisului. În liniştea dulcea a amiezii umbra se prelinge, şuvoi de sânge, iar chipul meu devenit prelung, poartă o lumină tânguitoare. Braţele-s subţiri, răcoroase. Moartea-i îndrăgostită de formele mele adolescentine.

Îmi amintesc copilăria, fluviul prietenos, apele pline de zei, de mugetul soarelui. Apele poartă vietăţi, ciudăţenii. Stau aplecat sub răsuflarea lor, îngân un cânt ciudat.

Va veni toamna şi odată cu ea spaima că viaţa mea se preface-ntr-un vis ceţos cuprins în muzici bizare, în umbre fără înţeles. Va veni toamna. Vântul e uşor mai sălbatic. Freamătul vegetal mai bătrân. Aerul mai obosit.

Moartea se înveşmântă în trista splendoare a cărnii mele. ţipătul ei se înalţă biruitor şi luminatoriu. Moartea feciorelnică, tandră, se face în adâncul meu fluviu cald purtând cu sine bucuria, nimicul şi totul în beată, amuţită împreunare. Să îţi vorbesc în acest ceas serafic, în acest ceas cotropitor şi fraged despre perfecţiunea

morții? Cu blândețe, cu brațul gol închipui în aer un vorbitor cerc de aur, spusele mele vor pluti voluptoase, viclene. Acum când mă ştiu iubit de zei, adorat, când îți vorbesc despre perfecțiunea muzicală a morții qui est comme un dieu en l'home.

Mi-e limba arsă de cuvintele morții, auzul strivit de geamătul dulce al ierbii în care sunt prăbuşit. Uite un nimic fremătător şi plin de cuvintele morții – spuse o pasăre şi se îndepărtă pierzându-se-n îmbrățişările nopții. Uite o pasăre a dezgustului – mi-am spus, pierzându-mă în îmbrățişările nopții.

Noi, cei ce bem alcooluri dulci şi privim cu extaz pântecele nopții, rotunjimile viermelui.

Vioiciunea pe care gândul aprig al morții o aşterne înlăuntrul făpturii ce suntem şi leneş unduim sub cerul adânc, tăcut şi orb.

Visez că decad. Visez cu ardoare beția regresului în puritate. Câmpiile de mătase, vii. Paşii limpezi. Pădurile vorbitoare. Apele, cerul orbitor al inocenței. Să mă prăbuşesc dincolo de întrebări şi răspunsuri, în imperiul muzical al naivității. Visez gesturi fără adâncimi, poezia lor caldă, parfumul lor serafic. Partea îngerului visează câmpiile, paşii, apele, pădurile pline de vietăți şi surâsuri pure. Dacă ar fi cu putință să te întorci într-o zi la capătul lacrimei, coborât în vis să-ți simți trupul devenit feciorelnic, inima părăsită de țipăt, sângele surâs şi zbatere a purității. Trupul obosit, de carne şi sânge, cuvinte şi moarte, cenuşă şi frig. Trupul orb, pustiu, pierdut în arşița cumplită a clipei. Trupul e geamăt. E cer ostenit aşezat peste pietre. Trupul de vorbe şi carne, amărăciune şi vis.

Din cele   Treizeci şi două de căi ale înțelepciunii voi alege acum dispretul de sine. Mă voi aşeza în cuvintele dezolării. Voi murmura un cânt al ochiului închis cu scârbă spre cele ce sunt, spre cele ce nu sunt. „Dacă vrei să te găseşti, în întreaga bucurie şi mângâiere dumnezeiască caută să te goleşti de toată creatura, de toată mângâierea ei falsă”. (Meister Eckhart, *Cartea mângâierii dumnezeieşti*). Să mă despart de cel ce sunt cu oroare şi milă. Să fiu un murmur treaz al părăsirii şi înstrăinării de sine.

Ce sunt eu dinaintea tăcerii tale, Doamne? Vociferant nimic. Lepădătură. Dans carnal al spaimei şi uimirii.

Cuvintele nu vindecă, nu liniştesc în adâncuri animalul înspăimântat şi singur. Animalul lui „de ce?" Jivină ameţită la gândul pieirii. Ce sunt eu dinaintea abisului? Un vierme vorbitor. Scâncet carnal răsfrângându-se inutil spre nicăieri. Adunătură de vorbe prin care mă mint, mă amăgesc, caut c si-mi oglindesc neliniştile şi zădărnicia. Aici, între patru pereţi, dinaintea cuvintelor, ce cumplită, ce adâncă singurătate.

Şi dacă Dumnezeu a murit? şi dacă triumful morţii este unul deplin? Şi dacă veşnicia nu-i decât o vorbă a fricii? Iată: îndoiala face din mine strigăt! Îndoiala îşi aduce frigul şi spasmele, mă preface în strigăt, în mlaştină. Îndoiala zideşte împrejurul meu tăcere, spaţii oarbe, vesele deşertăciuni. De ce nu pot râde în faţa morţii? De ce nu surâd în umbra largii deşertăciuni? De ce nu sunt piatră, atlet al nepăsării, obiect orb prins în cercul matern al ignoranţei?

„Fum şi umbră sântu toate, visuri şi părere/ ce nu petrece lumea şi-n ce nu-i cădere" (Miron Costin, *Viaţa lumii*). Plâns în pustiu. Plâns nevrotic de înger stupid. Lacrimi prelinse pe chip de înger luminând în pustie.

Şi ochiul întâlneşte măreţia nimicului şi vocile sale înlănţuitoare, solemnitatea-i purulentă şi dansu-i cumplit sub cerul veşted. şi neîncetat vorbeşte nimicul iar braţele taie aerul cu repeziciune într-un zbor straniu, plin de oroare.

Zilnic mă opresc la marginea oraşului şi vorbesc cu copacii despre frumuseţea adâncă a zborului.

Forme mişcătoare şi lăcrimoase ale neantului. Privirile noastre nu se vor întâlni niciodată.

Ne-am obişnuit cu gândul morţii. Carnea obosită poartă deja semnele ei tăcute. Muzica-i fără seamăn răsună cu vigoare-n

adâncuri. Ne privim îndelung şi tăcem îndelung, comtemplându-ne desăvârşirea.

În copilărie iubesc enorm amiezile de vară cu pacea lor grasă, plină de miez. Soarele arde nestăvilit, aurul său moale îmbălsămează zidurile.

O mare pasăre a liniştii vine de la o vierme şi-mi vorbeşte tandru despre nimic. Ne aşezăm împăcaţi la ferestre şi privim cum amurgul se năpusteşte pe ceruri atroce. şi desenul tot mai subţire, tot mai neomenesc al copacilor, aerul lor ciudat, tot mai ciudat. O mare pasăre a liniştii vine necunoscută şi tânguitoare, La început pare mai degrabă o tresărire suavă aerului, apoi devine din ce în ce mai deplină. Ne aşezăm împăcaţi la ferestre, privim măreţia nimicului.

Colosale muzici se păvălesc din azur. Trupul de aur al Dianei răscolind oglinzile apei.

Imperturbabil ritual al dimineţii: mâna descriind liniştea, aburul sălbatic al cafelei, pacea desăvârşită a lucrurilor. Dincolo de ziduri, şovăielnică, respiraţia lumii în care nu-s, lipsa ei de graţie, îngrozitoarea şuşoteală a urâciunii crescând asemeni apelor în april.

Totdeauna am înţeles în fragilitatea dimineţilor un spaţiu intermediar, un preludiu: de o parte e luxurianţa somnului, visul din care te desprinzi, te rupi cu durere. De o parte auzul încordat, pielea primind semnele putrefacte ale lumii. Te umpli de dulce oroare. Fiecare dimineaţă este o iniţiere în deşertăciune. Dumnezeu nu ne însoţeşte în aventura zilei.

Dimineaţa păşesc spre oameni şi mă cutremur. Ei mă privesc şi tac. Dincolo de tăcerea lor nu sunt oare, largi, câmpiile indiferenţei?

Ceruri de plumb, răsfrânte. Frici mărunte. Otrăvuri, Mânii. Îngerul ce se răsuceşte în carne ca un suspin.

Dimineaţa păşesc în lumina indiferenţei lumii. Întâlnesc formele gălăgioase ale nimicului, pe mine însumi mă întâlnesc în oglinda lumii, ca umbră.

Mă îngrop în alcoolul literei.

Cuvintele, Doamne, atingerea lor de infern. Mormânt liniştit al zilei. Pace. Descompunere şi pace. O mie de braţe prăbuşindu-se împăcat în câmpia de cenuşă a cerului. O mie de leneşe frunţi, o mie de ochi pândind spasmul divinităţii.

Nous sommes dévores du temps. Suntem înfulecaţi cu gingăşie. Chipul treaz al morţii creşte în noi solemn. şoptiri de carne, de sânge. Sunt vieţile noastre tânguiri, leneşe priviri hăituind adâncimi, braţe coborâte, pace, descompunere şi pace. Respirăm în urâciune, în deşert. Coşmarul ne ţine în palme. Biete vietăţi lăcrimoase, ridicole văicăreli de carne. Scriem lungi cuvinte lucitoare, sunete dulci. Bem alcooluri, scâncim extatic, imităm îngerul. Din oglinzi ne fixează hulpav ochiul fricii.

Priviţi aceste grase femei, superbe antifemei târându-şi în neant copii graşi, oribili. Aceste grase femei ce sunt, vai, senilele noastre iubite, atinse de suflul viclean al morţii şi spre care se năpustesc înfometate guri, înfometate braţe, înfometate cuvinte de iubire şi milă.

Priviţi cum se desparte noaptea de zi, cum răsăritul desface lucrurile din îmbrăţişările somnului şi urâciunea îşi asmute câinii pe străzi. Cum oraşul îşi dezveleşte măruntaiele şi scârba locuieşte fiece ochi.

Păduri îşi trimit străinul freamăt, vaierul vegetal. O spaimă mai veche decât noi însoţeşte cărnurile noastre miraculoase şi dulci.

O pasăre a ceţii descrie în aerul obosit un vorbitor cerc de aur.

Într-o zi am să plec, mă voi despărţi de durerile şi bucuriile acestei lumi. Voi sălăşui într-un dincolo al purităţii. Gândul acesta aşează pe chipul meu astă lumină a bucuriei.

Doamne-Dumnezeule, zideşte întru împăcare inima mea peste care a trecut umbra timpurie a morţii!

Cuminţenia în mine înflorind. O stranie linişte mă cuprinde de umeri şi mă aşează în colivia amară a dimineţii. Aici, alături, pisicile fixe ale spaimei, ceaşca de ceai, trupul tăcerii plin de raze, gol, adolescentin, arcuit în rece-calmă pândă.

Sânge hohotind. Cădere. Venin. Rază puturoasă de soare. Amiază a putrefacţiei. Săgeţi plutind leneş spre o ţintă de aur.

Triunghiul cel viu. Cămăşi murdare. Râul privind cu nesaț pădurile, câmpia. Dumnezeul străin.

Într-o zi totul se va prăbuşi. Va să crăpăm. Va fi un vuiet cumplit, colosal, o năuceală îngrozitoare. Mârțoaga galbenă va trece şuierând prin cărnuri. Prin orbite vor şuiera viermii. Chinul şi sufocarea vor locui făpturile acestea pline de ifose şi sensibilități, înciudate, putrede de vis. Într-o zi durerea va coborî din cerul de opal, va despica ştestele, inimile, zeii fricii: înlățuitori, hulpavi. Dumnezeu va întoarce spre noi chipul îngreşoşării sale.

Tristețea mea de bărbat la gândul strălucitor al îmbătrânirii. Femeile pe care le-am iubit, în carnea cărora m-am zidit căutând dincolo de frământări şi ardoare un sens ascuns. Femeile prin care am vrut să aduc vieții mele uitare şi somn. Umbrele lor prelungi, melodioase, străine.

Odihnitorul gând la morții. Vesela sa splendoare bolborosind în amiază. Doamne-Dumnezeule, zbaterea mea e împlinită în deşertăciune!

Ceas de odihnă, de privire azvârlită spre sine în oglinda pătată de sânge.

Să-ți vorbesc neîncetat, otrăvitor, despre moarte, despre solemna putrefacta alcătuire a lucrurilor. În vreme ce tu îți strângi aripile sub trup ridicul de înger. În vreme ce cumințenia ta mă umple de luminoasă scârbă.

Te urăsc, patrie. Măr vesel în amiaza căruia eu, viermele, înfloresc şi putrezesc iarăşi cu o neobosită bucurie şi scârbă. Te urăsc, patrie. Dumnezeu lenos şi liric, leagăn al silei mele de a fi. Patrie, vorbă înaltă în goliciunea sa veselă.

Poeți graşi, turme de graşi poeți. şi vorbele lor tânguitoare.Leneşe zbateri în pustie. şi întunericul ce-l hrănesc cu grație vorbele lor. Nații de şobolani melancolici. Popor al vociferării-n pustie. Popor bâlbâindu-şi isteric singurătățile obeze, visările, fricile joase, veselul neant lăuntric. Popor lenevind în noroiul cel dulce al vorbei. Poeți graşi, voci ale scâbavnicei viclenii, cor demențial răcnind cu rotunjimi şi străluciri absurdul de aur, mizeria, urâciunea. Poeți graşi purtând pe limba lor infernul.

Ce linişte cumplită se aşează uneori în lucruri, în făptura lor caldă şi melancolică.

Oglinzile arată un chip sălbatic şi copilăros. Oglinzile înalte ale fluviului poartă parfumuri bizare şi ierburi.

Gândul morții devine mângâietor, şi toate cuvintele amuțesc. şi totul în jur devine linişte.

Cuvintele mele sunt ascunzişuri, grote, fugi, uitare.

Inima mea atinsă de splendoarea dezgustului.

Aste vorbe în care-şi oglindeşte disperarea cel rece chip al ei.

Din oglinzi ne întâmpină surâsul ştiutor al morții.

Linişte. Uitare. Gândul morții. Odihna sa vie în suflet. Iarbă călcată de îngeri. Cruci țipând în amurg un țipăt al furiei şi nedumeririi.

Fiecare zi-suavă petrecere-n imperiul stupidității. Fiecare zi un prilej de a fi urât, diform, zgomotos animal bâiguind în unghere. Fiecare zi o invitație la mocirlă. Fiecare zi pas în pustie, fără întoarcere.

Lume a gesturilor mici. Linişte. Femeile trec cu şolduri de raze. Câinii, copacii ridicoli, trupul de beton al oraşului, atingerea otrăvită a nopții. Totul e plin de sens, fremătător. Vine o pasăre a bucuriei, mi se aşază pe pântec. Împreună ne vom înălța puțin spre nicăieri, vom gusta din amurg, vom trece apele de scrum ale cerului.

Vom copilări într-o îndrăgostită plutire peste lumea adâncită în somn.

Iarnă banală. Cer pe care trupul lunii senil luminează. Plictis cancerar. Lacrima se face de piatră şi se prăvăleşte surd şi fața mea se întunecă aplecată în ierburi. Apoi, vine o linişte mare şi ne acoperă. şi odată cu ea uitarea din urmă, fără ieşire. Plictis cancelar. Totul e de o gravitate sălcie. Lumina se loveşte bolnăvicios de ziduri. Ființele ierbii se sting, leneş.

Între patru pereți, singur, aşezând cuvintele în spațiul eroic al unui geamăt. Îndrăgostit de propria-mi nesățioasă singurătate, de senzualitatea şi geometriile ei.

Are un chip obosit, chip de copil bolnăvicios. Se aşază timid într-un colţ, îşi soarbe cu gesturi repezi cafeaua. Îmi va vorbi apoi despre ispita pierderii de sine, despre tristețea-i bătrână, despre poezia murdară a clipei în care cu grație ne risipim. Tu eşti partenerul meu de angoasă – îmi spune. Un substitut al lui Dumnezeu. Înțelegi de ce gândul morții triumfă în mine. Înțelegi. Eu o ascult pierdut şi dincolo de toate aceste cuvinte şi îmbrățişări se aşterne, tainic, pustia.

Tot ceea ce sunt se preface în ceea ce nu sunt. Iar carnea mea într-un murmur fără întoarcere.

Viețile noastre pline de somn şi vorbe, bântuite de febra cumplită a singurătății. Un danț al disprețului arcuim peste lume, peste bolboroseala sumbră a clipei. Departe: oraşul, câinii, copacii îndobitociți, ființele ierbii, fluviul ca un cancer, urâciunea mugitoare a zilei.

Sufletul meu plin de şoaptele îngerilor.

Iubesc mângâierile nopții, atunci când nimicul se prăbuşeşte în somn şi uitare de sine, atunci deschid larg ferestrele, lumina bolnăvicioasă a lunii mă atinge iar trupul meu geme, trupul meu e doar ascultare a nopții, murmur al ei, cărnos şi pur.

Cu trupurile lungite, nemişcate. Plictis infernal de dulce. Ferestrele deschid singurătatea spre câmpiile de cenuşă. Cumplita pustietate a lucrurilor. Priviri aruncate sarcastic spre un cer stăpânit de nimic.

Toamna aduce cu sine duhul descompunerii. Lucrurile somnolează. Toamna vorbeşte despre fragilitatea tuturor lucrurilor. Muzica morții îmbălsămează norii. Oh, dacă iubirea ar fi un mod de a uita trufia morții.

Tristis est anima mea usgue ad mortem.

Dacă limpezimile morții nu şi-ar rosti în adâncuri trufia şi nici entuziasmul sălbatic al dimineților n-ar fi urmat de putrescența amiezii iar lucrurile ar fi totdeauna surâs şi frumusețe zveltă, arcuită sub raza plină de vigoare a clipei. Atunci, desigur, doar bucuria, doar dragostea, fierbinți, nestăvilite, şi-ar înălța imnurile lăuntric şi toate cuvintele mele ar fi largi, nestăvilite surâsuri, îmbrățişări. Totul în mine ar vorbi despre eternitate.

Dar eu tac acum dinaintea feței tale. Privirile coboară-n pământ cu scârbă. Văd viermele! Văd viermele urcând biruitor pe trupu-ți cald! Văd viermele cum urcă şi-ți luminează chipul!

E moartea-n toate înfloritoare, imperială, cu subțire mişcare. Iar dragostea noastră nu e decât o formă de uitare a morții.

Cum pe străzi fecioarele curg spre abator, vesel. Doar splendoare a cărnii şi imbecilitate. Iar cerul e mai degrabă un rictus.

Întorcând privirea, ceea ce te-a trăit nu este oare haosul?